

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษายกย่องของผู้นำชุมชนต่อโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ บ้านลำแดง หมู่ 3 ตำบลหันตะเภา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา ได้นำแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ในการศึกษาดังต่อไปนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำชุมชน
2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง
3. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการเศรษฐกิจพอเพียง
4. แนวทางการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. ประเด็นแนวความคิดการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบที่ใช้ในการวิจัย

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำชุมชน

การส่งเสริมโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของชุมชนจำเป็นต้องอาศัยผู้นำชุมชนที่มีลักษณะและกำหนดบทบาท ได้อย่างเหมาะสมจึงจะสามารถนำชุมชนเข้าสู่กระบวนการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาต่างๆโดยมีผู้ที่ได้ทำการศึกษาและประมวลลักษณะของผู้นำชุมชนในรายละเอียดต่างๆ ไว้ดังต่อไปนี้

ไวท์เฮด (Whitehead) (อ้างถึงใน ธัญญรัตน์ นันตिका, 2551, หน้า 6) กล่าวว่า ผู้นำ คือบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกจากคนอื่นๆ ในกลุ่มและเป็นผู้ที่สามารถช่วยเหลือผู้อื่นในสิ่งที่ผู้อื่นร้องขอสามารถชี้แนะหนทางให้ผู้อื่นปฏิบัติตามความเชื่อมั่น ผู้นำ คือ ผู้ที่อยู่ในอำนาจหรือตำแหน่งที่กำหนดให้เป็นผู้นำเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากกว่าบุคคลอื่นในชุมชนนั้นเพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ปรารถนาทั้งของตนเองและสมาชิกชุมชน

พลิฟเนอร์ และพริทิส (Pliffner & Presthus) (อ้างถึงใน ธัญญรัตน์ นันตिका, 2551, หน้า 6) ได้ให้ความหมายของผู้นำในเชิงปฏิบัติว่าเป็นผู้ที่บริหารงานของกลุ่ม โดยทำหน้าที่เกี่ยวกับการอำนวยความสะดวก การจูงใจ การริเริ่ม การประนีประนอม และการประสานงาน สำหรับการศึกษาของกลุ่มพฤติกรรมนั้นจะเน้นความสำคัญของการทำหน้าที่ของผู้นำเกี่ยวกับการวินิจฉัยสั่งการเป็นส่วนใหญ่พฤติกรรมของผู้นำดำเนินไปได้โดยอาศัยอำนาจหน้าที่ อำนาจบารมี เป็นเครื่องมือทั้งใน

ลักษณะที่เป็นแบบพิธีการและไม่เป็นพิธีการ ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดพลังร่วมของกลุ่ม มุ่งให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

โรเดริก (Roderick) (อ้างถึงใน ธัญญารัตน์ นันตिका, 2551, หน้า 7) ให้ความหมายของผู้นำว่าเป็นผู้ซึ่งอยู่ในอำนาจหรือตำแหน่งที่ถูกกำหนดให้เป็นผู้นำเป็นผู้ซึ่งสามารถมีอิทธิพลในการจัดสรรและจัดการต่อสิ่งที่มีคุณค่าต่างๆ มากกว่าคนอื่นๆ ในชุมชนนั้นเพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามความมุ่งหมายที่ปรารถนาทั้งของตนเองและสมาชิกของชุมชน

พลาโน (Plano) (อ้างถึงใน ธัญญารัตน์ นันตिका, 2551, หน้า 7) ให้ความหมายของผู้นำว่าผู้ที่เป็นบุคคลซึ่งใช้อิทธิพลได้มากในการควบคุมและกระทำการที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมผู้ที่ซึ่งได้รับอำนาจจากความมั่นคงสถานภาพด้านครอบครัว ชั้นวรรณะ ระบบหรือความมีสติปัญญาเฉลียวฉลาด ผู้นำเป็นองค์ประกอบของโครงสร้างอำนาจของท้องถิ่นชาติและชุมชน

เบอร์บี้ (Burby) (อ้างถึงใน ธัญญารัตน์ นันตिका, 2551, หน้า 7) กล่าวว่า ผู้นำ คือ บุคคลที่สามารถชักจูงให้ผู้อื่นปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจทำให้ผู้ตามมีความเชื่อมั่นในตนเองสามารถช่วยคลี่คลายความตึงเครียดต่างๆ ลงได้และนำกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้

พัตน์ บุญรัตพันธ์ (2517, หน้า 128-129) กล่าวว่า ผู้นำ ท้องถิ่นและผู้นำ ชุมชน หมายถึง ผู้ที่มีบุคลิกภาพเด่น ประกอบกับมีความสามารถพิเศษในชุมชน หรือในท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งในกลุ่มแต่ละกลุ่มย่อม ประกอบด้วย บุคคลที่มีบุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ หรือทักษะที่แตกต่างกันไป ในขณะที่ทุกคนมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในฐานะที่เป็นหนึ่งของกลุ่มจะต้องยอมรับนับถือความคิดเห็นของกันและกัน ด้วยเหตุนี้เอง สถานการณ์ที่บีบตัวขึ้น จึงผลักดันให้สมาชิกของกลุ่มบางคนกลายเป็นผู้นำ ย่อมเนื่องมาจากคุณลักษณะพิเศษประจำตัวอีกด้วย เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต ความยุติธรรม ความโอบอ้อมอารี และความเสียสละนอกจากนี้ ยังมีความหมายถึง บุคคลซึ่งมีบุคลิกภาพอุปนิสัย และความสามารถที่โดดเด่นในสถานการณ์หนึ่ง หรือในกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งจะเป็นที่สามารถจูงใจประชาชนให้มีความคิดเห็นคล้อยตาม และลงมือทำงานอย่างใดอย่างหนึ่ง

ไมตรี วิริยะ และคณะ (2535, หน้า 57) ได้ประมวลคุณลักษณะผู้นำชุมชนในการแก้ปัญหา สาธารณะควรจะต้องประกอบด้วยปัจจัยอย่างน้อย 9 ประการ คือ

1. มีความคิดเห็นหรือมโนภาพในการแก้ปัญหา
2. จะต้องสร้างความคิดเห็นร่วมกันของกลุ่มให้ได้
3. จะต้องมีความเชื่อมั่นที่มั่นคง
4. จะต้องใช้จุดยืนที่มั่นคงนั้นเป็นเครื่องมือในการผลักดันให้คนทำงาน
5. ต้องยอมรับความคิดเห็นหวังของประชาชน

6. ตำแหน่งผู้นำจะเป็นผู้ใช้อำนาจหน้าที่ในการทำงาน
7. การเป็นผู้นำจะเป็นผู้ใช้อำนาจหน้าที่ในการทำงาน
8. ความสำเร็จของผู้นำทำให้กลุ่มยอมเป็นผู้ตามมากขึ้น
9. การกระทำของผู้นำเป็นตัวกระตุ้นการทำงานมากกว่าที่จะเป็นการแก้ไขปัญหา

จิรพรรณ กาญจนะจิตรา (2538, หน้า 137-138) ได้กล่าวถึงประเภทของผู้นำท้องถิ่นในหมู่บ้านหนึ่งๆ นั้นอาจจะจำแนกลักษณะโครงสร้างของผู้นำออกเป็น 2 ประเภทดังนี้

1. โครงสร้างผู้นำแบบเป็นทางการลักษณะตำแหน่งของผู้นำที่มีอยู่ในหมู่บ้านแบ่งได้เป็น 2 ประเภทดังนี้

- 1.1 ตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล

- 1.2 คณะกรรมการต่างๆ ขององค์กรชุมชน เช่น กลุ่มเกษตรกร กลุ่มชานา กลุ่มสตรี คณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการสภาตำบล และคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น ซึ่งตำแหน่งเหล่านี้เป็นไปได้โดยการเลือกตั้งแต่งตั้งและประกาศเป็นทางการให้ทราบ

2. โครงสร้างผู้นำแบบไม่เป็นทางการ ผู้ที่เป็นผู้นำแบบไม่เป็นทางการในหมู่บ้านนั้น ได้แก่ผู้เฒ่าผู้แก่หรือสมาชิกอาวุโสที่สุดในชุมชนพระภิกษุสงฆ์ สามเณร ผู้ที่มีฐานะมั่งคั่ง ผู้ที่มีชื่อเสียง และผู้ที่มีความรู้ความสามารถพิเศษจนได้รับการยกย่องจากชุมชนนั้นๆ

ฉลาดชาย รมิตานนท์ (อ้างถึงใน จรรยา สระมัจฉา, 2539, หน้า 21) ได้ให้ความสำคัญของความสามารถของผู้นำว่าเป็นเงื่อนไขสำคัญ ที่สามารถผลักดันให้ก่อตั้งองค์กรชุมชน/กลุ่มสำเร็จขึ้นมาได้และได้ให้ภาพของผู้นำไว้ดังนี้

1. เป็นผู้ที่มีประวัติการทำงานเพื่อส่วนรวมดีเด่น
2. เป็นความจริงใจที่ปรากฏให้เห็นตลอดเวลา
3. มีความตั้งใจในการปรับปรุงสภาพชีวิตในหมู่บ้าน
4. ได้รับการยอมรับนับถือจากชาวบ้านและมีตำแหน่งการทำงานในส่วนรวมอื่นๆ
5. มีความมุ่งมั่นและทัศนคติในการดำรงชีวิตเพื่อชุมชนมีความปรารถนาดีต่อชุมชน
6. ได้รับการศึกษาและเคยอยู่ในวัฒนธรรมที่ผ่านการพัฒนา (2 วัฒนธรรม)
7. มีความสามารถในการที่จะรวบรวมให้เข้ากลุ่ม และสามารถถ่ายทอดปัญหา และแสวงหาความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาจากชุมชน
8. มีความสามารถในการจัดการและบริหาร

จากการศึกษา พบว่า ความสามารถของผู้นำในด้านต่างๆ ที่มีความเหมาะสมและสามารถสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นแก่สมาชิกในชุมชนจะมีส่วนผลักดันให้การก่อตั้งองค์กรชุมชนกระทำได้เป็นผลสำเร็จ

ประเวศ วะสี (อ้างใน สงวน นิตยารัมภ์พงศ์, 2542, หน้า 42-48) ได้อธิบายเกี่ยวกับผู้นำว่า ผู้นำคือผู้ที่สามารถก่อให้เกิดสังคมมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน และรวมพลังกันปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย ในกระบวนการชุมชนที่สมาชิกร่วมกันคิดร่วมกันทำจะทำให้เกิดผู้นำตามธรรมชาติ ขึ้นเสมอ ผู้นำตามธรรมชาติ จะมีลักษณะฉลาดเป็นคนเห็นแก่ส่วนรวม เป็นคนติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น รู้เรื่อง และเป็นที่ยอมรับของสมาชิกโดยอัตโนมัติ ทำให้การทำงานในองค์กรราบรื่นมีความสุขและมีประสิทธิภาพ ผู้นำตามธรรมชาติในกระบวนการชุมชนจะมีหลายคน มีทั้งหญิงและชายตามธรรมชาติของความเหมาะสม การมีผู้นำหลายคนช่วยประกันความยั่งยืน ต่างจากการมีผู้นำเดี่ยวที่แม้จะดีก็มีความเป็นอนิจจังไม่ยั่งยืน

ภาวะผู้นำคือ ภาวะที่ก่อให้เกิดศรัทธาเป็นที่ยอมรับ และเกิดจุดมุ่งหมายรวมกันในสังคมนั้นๆ ภาวะผู้นำอาจมีใน บิดามารดา ครู ผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนา ผู้นำทางวิชาการ ผู้นำทางการเมือง เป็นต้น

ฉะนั้นจึงกล่าวโดยสรุปว่า ผู้นำชุมชนผู้ที่มีศักยภาพต่อการชักนำความคิดเห็นของชุมชนไปสู่การตัดสินใจแก้ปัญหาของชุมชน ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทำให้เกิดอำนาจบารมีและความเคารพนับถือจากสมาชิกของชุมชน และได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้นำของชุมชน และได้ใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่ในการสร้างสรรค์ประโยชน์ของชุมชน และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนและในที่สุดทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาในครั้งนี้นอกจากผู้นำชุมชนจะต้องมีความรู้ความสามารถแล้ว ยังต้องให้ความสำคัญแก่งานและคนเท่ากันเป็นปัจจัยในการสนับสนุนความเป็นผู้นำและการปฏิบัติงานของผู้นำในชุมชน

ดังนั้นเพื่อที่จะให้การศึกษาวิจัยครอบคลุมและสัมฤทธิ์ผลในประเด็นเกี่ยวกับบทบาทผู้นำชุมชนต่อโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอย่างแท้จริงจึงเห็น ควรต้องให้ความสำคัญกับองค์ประกอบอื่นๆ ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับผู้นำชุมชนด้วย โดยจะศึกษาถึงองค์ประกอบของชุมชนทางด้านกายภาพ สังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจ การศึกษา ศาสนา เครือญาติ ระบบผู้นำแบบทางการและไม่เป็นทางการ เป็นต้น โดยองค์ประกอบเหล่านี้จะมีความสัมพันธ์กับทัศนคติพฤติกรรมค่านิยมและความเชื่อซึ่งมีส่วนส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดผู้นำชุมชนและการแสดงบทบาทของผู้นำชุมชนในด้านต่างๆ ด้วยเช่นกัน

กรมการพัฒนาชุมชน (2556, เว็บไซต์) อธิบายหน้าที่ของผู้นำชุมชนนั้นไว้ดังนี้

1. เป็นผู้รักษาหรือประสานให้สมาชิกของชุมชนอยู่ด้วยกัน หมายถึง จะต้องอยู่ใกล้ชิดกับชุมชนมีความสัมพันธ์คนในชุมชนและเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน ทำให้มีความสามัคคีกลมเกลียวกันในชุมชน

2. เป็นผู้ปฏิบัติภารกิจของชุมชนให้บรรลุวัตถุประสงค์ หมายถึง ต้องรับผิดชอบในกระบวนการวิธีการทำงานด้วยความมั่นคงและเข้าใจได้และต้องทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์เป้าหมาย

3. บทบาทในการสนับสนุนให้เกิดการติดต่อสัมพันธ์ในกลุ่ม หมายถึง จะต้องปฏิบัติงานในทางที่อำนวยความสะดวกให้เกิดการติดต่อสัมพันธ์และปฏิบัติกันด้วยดีของสมาชิกในชุมชน การติดต่อสื่อสารที่ดีจึงเป็นสิ่งสำคัญและเป็นการช่วยให้หน้าที่นั้นบรรลุเป้าหมาย

แนวทางการทำหน้าที่ มีดังนี้

1. สร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชน
2. กระตุ้นให้สมาชิกทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน
3. พัฒนาสมาชิกให้เกิดภาวะผู้นำ
4. ร่วมกับสมาชิกให้เกิดภาวะผู้นำ
5. บริหาร/ประสานงานในชุมชนซึ่งแนวทางให้คำแนะนำกับชุมชน
6. บำรุงขวัญสมาชิกในชุมชน
7. เป็นตัวแทนชุมชนในการติดต่อประสานงานกับหน่วยอื่นๆ
8. รับผิดชอบต่อผลการกระทำของชุมชน

บทบาทของผู้นำชุมชน หมายถึง บทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการชุมชนซึ่งประกอบด้วย 7 ด้าน ดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ
 - 1.1 คริวเรือนสามารถพึ่งตนเองได้
 - 1.2 ส่งเสริมอาชีพที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน
 - 1.3 ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนตามความเหมาะสม
2. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน
 - 2.1 บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม
 - 2.2 สร้างเสริมสิ่งแวดล้อมที่ดี
 - 2.3 ระบบโครงสร้างพื้นฐานเพียงพอต่อความต้องการ
3. ด้านสาธารณสุข
 - 3.1 ระบบโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสุขภาพจากการมีส่วนร่วมของชุมชน
 - 3.2 การจัดการเพื่อเสริมสร้างสุขภาพ
 - 3.3 การป้องกันโรค
 - 3.4 การดูแลสุขภาพตนเอง
4. ด้านศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี

- 4.1 การนับถือศาสนาที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ
- 4.2 การมีวิถีชีวิตแบ่งปันเอื้ออาทร
- 4.3 การอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน
5. ด้านการพัฒนาคน
 - 5.1 การจัดการความรู้/ ภูมิปัญญา
 - 5.2 การพัฒนาผู้นำ / สมาชิกในชุมชน
6. ด้านบริหารจัดการชุมชน
 - 6.1 การจัดระบบข้อมูล
 - 6.2 การจัดทำแผนชุมชน
 - 6.3 การจัดสวัสดิการชุมชน
7. ด้านความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
 - 7.1 การเสริมสร้างการเมืองการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย
 - 7.2 ด้านความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
 - 7.3 การป้องกันรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของชุมชน
 - 7.4 การป้องกันภัยธรรมชาติ

ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนจังหวัดนครนายก (2556, เว็บไซต์) กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของผู้นำว่า ผู้นำในกลุ่มคนที่ชอบเผด็จการอาจมีหน้าที่อย่างหนึ่งแต่ผู้นำในกลุ่มคนที่ชอบประชาธิปไตยอาจมีบทบาทและหน้าที่อีกอย่างหนึ่ง อย่างไรก็ตามบทบาทและหน้าที่ที่ต่างๆ ไปของผู้นำทุกคน ในกลุ่มคนทุกชนิด มีตรงกันอยู่บ้าง จึงขอสรุปบทบาทและหน้าที่ของผู้นำโดยทั่วๆ 14 ลักษณะ คือ

1. ผู้นำในฐานะผู้บริหาร (The leader as executive) บทบาทที่เห็นได้ชัดที่สุดของผู้นำก็คือ บทบาทในฐานะผู้บริหารซึ่งประสานงานระหว่างกลุ่มต่างๆ ในองค์กร หรือในฐานะผู้ประสานงานภายในกลุ่มที่ตนเป็นผู้บริหาร ผู้นำประเภทนี้คอยช่วยให้งานของบุคลากรทุกคนดำเนินไปได้ด้วยดี ผู้นำจะเป็นผู้คุมนโยบายและกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่ม และรับผิดชอบ คอยดูแลนโยบายและวัตถุประสงค์ของกลุ่มให้มีการปฏิบัติโดยครบถ้วนถูกต้อง

2. ผู้นำในฐานะผู้วางแผน (The leader as planner) โดยปกติผู้นำมักทำหน้าที่วางแผนการปฏิบัติงานทุกชนิด เป็นตัดสินใจว่าบุคลากรในหมู่ของตนควรใช้วิธีการอย่างไรและใช้อะไรมาประกอบบ้างเพื่อให้บรรลุผลตามความต้องการ ผู้นำมักทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลด้วยว่าแผนที่วางไว้นั้นมีการดำเนินงานตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ผู้นำมักจะเป็นผู้เดียวที่ทราบแผนทั้งหมดโดยต้องแก่คนอื่นในกลุ่ม มักรู้เรื่องเฉพาะส่วนที่ตนได้รับมอบหมายหรือรับผิดชอบแต่รู้ไม่หมดทั้งแผน

3. ผู้นำในฐานะผู้กำหนดนโยบาย (The leader as policy maker) งานสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของผู้นำคือ การกำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของหมู่คณะ และการวางนโยบายส่วนมาก นโยบายมาจากที่ 3 แห่ง คือ

3.1 มาจาก “เบื้องบน” หรือ เจ้านาย ที่มีตำแหน่งสูง

3.2 มาจาก “เบื้องล่าง” คือ ได้มาจากคำแนะนำ หรือมติของบุคลากรได้บังคับบัญชา

3.3 มาจาก “ผู้นำ” ของหมู่คณะนั้นๆ ไม่ว่าจะนโยบายจะมาจากแหล่งใด ผู้นำมีอำนาจโดยเสรีที่จะกำหนดหรือเลือกด้วยตนเอง

4. ผู้นำในฐานะผู้เชี่ยวชาญ (The leader as expert) ผู้ได้บังคับบัญชาส่วนมากหวังพึ่งผู้นำจะทำหน้าที่คล้ายกับผู้เชี่ยวชาญในสายวิชาชีพนั้นๆ แต่ผู้นำจะรู้เรื่องต่างๆ ในด้านเทคนิคไปเสียหมดทุกอย่างไม่ได้ ผู้นำในองค์กรนอกแบบหรือองค์กรอรูปนัย บุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญในสายวิชาชีพมักจะมีบุคลากรอื่นมาหา เพื่อปรึกษาหารือขอความช่วยเหลืออยู่เสมอ โดยเป็นการขอความช่วยเหลือส่วนตัว บุคลากรผู้นั้นจึงกลายเป็นผู้นำอย่างไม่เป็นทางการอยู่ในองค์กรนั้นๆ

5. ผู้นำในฐานะตัวแทนของกลุ่มเพื่อติดต่อกับภายนอก (The leader as external group representative) เนื่องจากสมาชิกของกลุ่มหรือขององค์กรหรือหน่วยงานใดก็ตาม จะพากันไปติดต่อกับภายนอกหมดทุกคนโดยตรงไม่ได้ ผู้นำที่มีคุณสมบัติเป็นที่พอใจของกลุ่มมักจะได้รับเลือกให้ไปทำหน้าที่แทน เขาก็กลายเป็นเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ของกลุ่ม ต่อมาไม่เพียงแต่จะมีหน้าที่ติดต่อกับบุคคลภายนอกแทนกลุ่มเท่านั้น แต่เมื่อบุคคลภายนอกมาเจรจาอะไรกับกลุ่มก็ต้องเข้ามาเจรจาผ่านเข้าอีกด้วย ผู้นำประเภทนี้กลายเป็นผู้รักษาประตู ของบุคลากรในกลุ่ม หรือในองค์กร หรือหน่วยงานนั้นๆ โดยปริยาย

6. ผู้นำในฐานะผู้ควบคุมความสัมพันธ์ภายใน (The leader as controller of internal relations) ผู้นำมักจะทำหน้าที่ควบคุมดูแลรายละเอียดต่างๆ ภายในกลุ่ม และเรื่องสำคัญมากเรื่องหนึ่งในภายในกลุ่ม ก็คือความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรที่เป็นสมาชิกของกลุ่มนั่นเองในบางกลุ่มไม่ว่าจะมีอะไรเกิดขึ้น เช่นการจัดงานมงคลให้แก่สมาชิกคนใดคนหนึ่ง หรือเรื่องอะไรก็ตาม สมาชิกเป็นเจรจาผ่านหัวหน้าหรือผู้นำ ในบางกลุ่มผู้นำจะเจรจาให้หรือจะเอาใจใส่เฉพาะสมาชิกบางคน ไม่ทุกคน แต่ในบางกลุ่มผู้นำก็ไม่สนใจเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มเลยก็มี ทั้งนี้แล้วแต่ลักษณะของผู้นำเป็นคนๆ ไป

7. ผู้นำในฐานะผู้ให้และผู้ให้โทษ (The leader as purveyor of rewards and punishments) บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเสนอให้และผู้ให้โทษแก่บุคลากรอื่นหรือมีอำนาจให้และผู้ให้โทษจะกลายเป็นผู้ทรงอำนาจสำคัญและกลายเป็นผู้นำในที่สุด คุณและผู้ให้โทษที่ว่านี้อาจจะ

เป็นการขึ้นเงินเดือน ตัดเงินเดือน หรือการมอบหมายงานให้มากให้น้อยหรือให้งานที่ยากๆหรือง่ายๆทำก็ได้ทั้งนั้น ผู้บริหารที่ดีพึงระวังที่จะไม่มอบอำนาจเช่นนี้ให้แก่บุคลากรคนใดมากเกินไป เพราะความเสียหายอาจจะเกิดขึ้นกับองค์การได้ในภายหลัง

8. ผู้นำในฐานะผู้ไกล่เกลี่ย (The leader as arbitrator and mediator) เมื่อมีการขัดแย้งใดๆเกิดขึ้น บุคลากรคนใดคอยไกล่เกลี่ยให้สงบและเข้าใจกันได้ บุคลากรผู้นั้นมักจะกลายเป็นผู้นำในภายหลัง บางผู้นำประเภทนี้ทำหน้าที่เป็นผู้พิพากษาคดีภายในด้วยตนเองเลยก็มี

9. ผู้นำในฐานะที่เป็นบุคคลตัวอย่าง (The leader as exemplary) บุคลากรที่มีความประพฤติดีหรือปฏิบัติงานดีจนได้รับการยกย่องอยู่เสมอว่า เป็นตัวอย่างที่ดีขององค์การ มักจะกลายเป็นผู้นำของบุคลากรอื่นได้โดยง่าย เพราะเป็นคนที่ได้รับการนับถือจากบุคลากรสำคัญในองค์การ

10. ผู้นำในฐานะสัญลักษณ์ของกลุ่ม (The leader as symbol of the group) ความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวของกลุ่มคนทุกชนิดมีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของกลุ่ม แต่คนหมู่มากอยู่ด้วยกันจะให้สามัคคีกันตลอดเวลาพอสมควร กลุ่มจึงมักมีคนๆหนึ่งหรือบางคนที่ได้รับการยกย่องจากบุคลากรทั้งหลายว่าเป็นตัวแทนและเป็นคนที่หาที่ติไม่ได้ของเขา ซึ่งจะดีกับเขาเสมอไม่ว่าจะในโอกาสใด และจะดีด้วยกับคนทุกคน นี้จะไม่มีทางกระทำการใดอันจะเป็นภัยต่อกลุ่มโดยเด็ดขาด คนๆ นี้จึงกลายเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่ม เป็นผู้นำในทำนองเดียวกับพระมหากษัตริย์เป็นผู้นำของประเทศอำนาจที่ผู้นำเหล่านี้มีจึงสูงสุด เหนือจิตใจคนภายในกลุ่มทุกคนและทุกฝ่าย

11. ผู้นำในฐานะตัวแทนรับผิดชอบ (The leader as substitute for individual responsibility) ไม่แปลกเลยที่กลุ่มคนบางกลุ่ม หรือองค์การ หรือหน่วยงานบางแห่ง มีผู้นำคนหนึ่งหรือหลายคนอาสาเข้ารับผิดชอบรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ และการกระทำบางอย่างของบุคคลบางคนในกลุ่ม หรือรับผิดชอบต่อกิจการทั้งหมดที่คนกลุ่มนั้นกระทำลงไป โดยเหตุนี้บางทีในโอกาสต่อมา บุคลากรในกลุ่มจะมอบหมายให้ผู้นำมีอำนาจตัดสินใจกระทำการใดๆ แทนตนได้เพื่อป้องกันความผิดพลาด ซึ่งอาจเป็นเหตุให้ผู้นำของตนต้องพลอยรับผิดชอบ โดยไม่ได้กระทำผิดกับพวกเขา

12. ผู้นำในฐานะผู้มีอุดมคติ (The leader as ideologist) บางทีผู้นำบางคนเป็นศาสดาของกลุ่ม เป็นผู้กำหนดอุดมคติ สร้างความเชื่อหรือศรัทธาต่างๆ ให้แก่บุคลากรอื่น แม้กระทั่งคุณธรรมประจำใจและขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ของกลุ่ม อุดมคติดังกล่าวในตอนแรกอาจเป็นเพียงคำพูดของเขาที่ใครๆ พากันนิยมและปฏิบัติตาม ต่อมาก็กลายเป็นอุดมคติทางการ ของกลุ่มไป ผู้นำประเภทนี้มักเป็นนักพูดและนักคิด ที่สมาชิกทุกคนในกลุ่มให้ความนับถือ

13. ผู้นำในฐานะบิดาผู้มีแต่ความกรุณา (The leader as father figure) ผู้นำประเภทนี้วางตัวเป็นผู้ใหญ่ มีอาวุโสที่สุดในกลุ่ม และมีบุคลิกลักษณะที่น่านับถือในฐานะเป็นบิดาของกลุ่ม ซึ่งจะคู่ใครก็ตาม การคู่ค่านั้นไม่มีใครโกรธ เพราะทุกคนทราบดีว่าเบื้องหลังคำพูดต่างๆ นั้นเขามีความรักความหวังที่อยู่ด้วยเสมอไป และเขาจะเป็นที่พึ่งทางใจให้แก่คนทุกคนเมื่อมีความทุกข์ได้เสมอ

14. ผู้นำในฐานะเป็นผู้รับความผิดแทน (The leader as scapegoat) ผู้นำที่รับผิดชอบและเป็นบิดาของกลุ่มทุกคนย่อมหวังได้ว่า เมื่อใดมีความเสียหายเกิดขึ้นตนเองจะถูกกลองโทษแทนบุคลากรจำนวนมากในกลุ่มคนทุกประเภทก็ไม่ต้องมารับผิดเมื่อมีความผิดเกิดขึ้น แต่จะพากันซัดทอดกลายเป็นผู้นำขึ้นมาในภายหลังได้เหมือนกัน เพราะเมื่อเหตุการณ์ร้ายผ่านไป ผู้คนพากันเห็นอกเห็นใจที่เขาเคยได้รับเคราะห์กรรมแทนพวกตนแต่เพียงผู้เดียว

2. แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

รังสรรค์ หังสนาวิน (2554, หน้า 6) กล่าวว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัวระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสมดำเนินชีวิตด้วยความอดทนความเพียรมีสติปัญญา และความรอบคอบเพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

รังสรรค์ หังสนาวิน (2555, หน้า 7) ได้กล่าวถึงแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงคือการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาทโดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบและคุณธรรมประกอบวางแผนการตัดสินใจ และการกระทำหลักพิจารณาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 5 ส่วนคือ

1. กรอบแนวคิดเป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลาและเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤตเพื่อความมั่นคง และความยั่งยืนของการพัฒนา

2. คุณลักษณะเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

3. คำนิยามพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อมๆ กันดังนี้

3.1 ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

3.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

3.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

4. เงื่อนไขการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐานกล่าวคือ

4.1 เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

4.2 เงื่อนไขคุณธรรมที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

5. แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

พระพรหมคุณาภรณ์ (2545, หน้า 15) ได้กล่าวไว้ในปาฐกถาเรื่อง“เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ” ไว้ว่า เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ มีลักษณะเป็นทางสายกลาง ซึ่งอาจจะเรียกว่าเศรษฐศาสตร์สายกลางหรือเศรษฐศาสตร์มัชฌิมาปฏิปทา กล่าวคือ มีความพอดี พอประมาณ และได้คุณภาพ ความพอดี คือ เป็นจุดที่คุณภาพชีวิตกับความพึงพอใจมาบรรจบกัน หมายความว่าได้รับความพึงพอใจด้วยการตอบสนองความต้องการของคุณภาพชีวิต สำหรับตัวกำหนดเศรษฐศาสตร์แนวพุทธ

คือ ความรู้จักพอประมาณ รู้จักพอดีในการบริโภค หมายถึง มีความพอดีที่สามารถให้คุณภาพของชีวิตได้มาบรรจบกับความพึงพอใจ นอกจากนี้ความหมายอีกอย่างหนึ่งของความพอดีหรือมัชฌิมา คือ ไม่เบียดเบียนตน ไม่เบียดเบียนผู้อื่น กล่าวคือ คำว่าไม่เบียดเบียนผู้อื่นในพุทธศาสนานั้นไม่ใช่เฉพาะคนเราแต่ว่าถือหลักว่าไม่เบียดเบียนชีวิตทั้งปวง ซึ่งสมัยนี้เรียกว่าระบบนิเวศ ซึ่งถ้าหากมองในแง่มุมมองของพระพุทธศาสนา และหลักการทางเศรษฐศาสตร์ได้ก็มาสัมพันธ์กับระบบการดำรงอยู่ของมนุษย์ที่มีองค์ประกอบ 3 อย่าง ที่สัมพันธ์อิงอาศัยกันอยู่ องค์ประกอบ 3 อย่าง คือ มนุษย์ ธรรมชาติและสังคม ด้วยเหตุนี้ องค์ประกอบทั้งสามในการดำรงอยู่ของมนุษย์จะต้องประสานเกื้อกูลกัน ฉะนั้นพฤติกรรมในทางเศรษฐศาสตร์ของมนุษย์จะต้องเป็นไปในทางที่ไม่เบียดเบียนตนเองและต้องไม่ทำให้เสียคุณภาพชีวิตของตนเอง แต่ทำให้เป็นไปในทางที่พัฒนาคุณภาพชีวิตและไม่เบียดเบียนต่อคนอื่น คือไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่สังคมและไม่ทำให้เสียคุณภาพของระบบธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สุเมธ ตันติเวชกุล (2550, หน้า 21) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึงเศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเอง (Relative self - sufficiency) อยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน โดยต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองได้ดีเสียก่อนคือ ตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ไม่ใช่มุ่งหวังแต่จะทุ่มเทสร้างความสำเร็จยกเศรษฐกิจได้รวดเร็วแต่เพียงอย่างเดียว เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเองย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้า และฐานะทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้นไปตามลำดับต่อไป

จรัญ จันทลักษณ์ (2549, หน้า 18) ได้กล่าวสรุปถึงความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงว่า หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency economy) เปรียบเสมือนเครื่องยนต์ให้สามารถขับเคลื่อนไปได้และสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

ความพอประมาณ (Moderation) หมายถึง ความสามารถในการควบคุมความรู้สึกรู้สึกนึกคิด ความปรารถนา และพฤติกรรม ตลอดจนการประพฤติปฏิบัติอยู่ในขอบเขตอันมีเหตุผล โดยมีลักษณะที่เป็นนามธรรมอยู่มาก และสามารถยืดหยุ่นเปลี่ยนแปลงได้ตามแต่กรณี ซึ่งความประมาณอาจหมายถึงระดับปานกลาง

ความมีเหตุผล (Reasonableness) หมายถึง เป็นหลักการที่มีความคิดลึกซึ้ง เป็นความมีเหตุผลที่ยึดคน ชุมชนและประเทศชาติเป็นจุดศูนย์กลาง ซึ่งอาจจะต้องพิจารณาปัจจัยรอบด้าน ตัวอย่างเช่น เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ความอิสระเสรี การพึ่งพาตนเองได้ ฯลฯ

การมีภูมิคุ้มกัน (Immunity) หมายถึง การมีสภาพที่พร้อมต่อการถูกระทบจากสิ่งเร้าต่างๆ กล่าวคือ “การมีภูมิคุ้มกัน”เป็นศัพท์ทางการแพทย์ที่ถูกนำมาอธิบายถึง สภาพร่างกายที่สามารถต้านทานเชื้อโรคที่เข้าสู่ร่างกายโดยมีการสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อที่จะลดหรือควบคุมความเสี่ยงต่อปัจจัยที่เข้ามากระทบไม่ให้ก่อปัญหาหรืออุปสรรคจนต้องเกิดความสูญเสียตามมา ดังนั้นการ

สร้างภูมิคุ้มกันจึงเป็นกระบวนการป้องกันตนเองเพื่อควบคุมความเสี่ยงด้วยวิธีการต่างๆที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยความเสี่ยงนั้น

ดังนั้น เศรษฐกิจพอเพียงในมุมมองจากนักวิชาการ จากผู้เชี่ยวชาญต่างๆ จึงสรุปได้ว่า ส่วนใหญ่ได้มีความเห็นตรงกันว่าสังคมไทยกำลังเริ่มต้นตัวและตระหนักถึงความสำคัญต่อการปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง การที่เป็นเช่นนี้ สะท้อนว่าสังคมไทยกำลังตกอยู่ภายใต้วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมโดยสิ่งเหล่านี้ คือ ผลกระทบจากการพัฒนาที่มองแบบแยกส่วน ไม่มองแบบองค์รวมและไม่คำนึงถึงต้นทุนต่างๆที่มีอยู่สังคมไทย ตัวอย่างเช่น วัฒนธรรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สวยงาม มีภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นต้น

ประเวศ วะสี (2550, หน้า 21) กล่าวว่า “เศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้แปลว่าไม่เกี่ยวข้องกับใครไม่ค้าขาย ไม่ส่งออก ไม่ผลิตเพื่อคนอื่น ไม่ทำเศรษฐกิจมหภาค สิ่งเหล่านี้หลายคนอาจคิดเอาเองพูดเอาเองและกลัวไปเองทั้งนั้นถ้าจะกระตุกกันสักหน่อยก็ขอกกล่าวว่า พระเจ้าอยู่หัวไม่ใช่คนโง่ที่ทรงกล่าวถึงเรื่องนี้”และอธิบายความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง 7 ประการด้วยกันคือ

1. พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน
2. จิตใจพอเพียง ทำให้รักและเอื้ออาทรคนอื่น ได้ คนที่ไม่พอจะรักคนอื่นไม่เป็น
3. สิ่งแวดล้อมพอเพียง การอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อม ทำให้ยังชีพและทำมาหากินได้เช่นการทำเกษตรผสมผสานซึ่งได้ทั้งอาหารได้ทั้งสิ่งแวดล้อมและได้ทั้งเงิน
4. ชุมชนเข้มแข็งพอเพียงการรวมตัวกันเป็นชุมชนที่เข้มแข็งจะทำให้สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้ เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจน หรือปัญหาสิ่งแวดล้อม
5. ปัญหาพอเพียงมีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติและปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง
6. อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียงวัฒนธรรมหมายถึง วิถีชีวิตของกลุ่มคนที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย ดังนั้นเศรษฐกิจจึงควรสัมพันธ์และเติบโตขึ้นจากฐานทางวัฒนธรรม จึงจะมั่นคง เช่นเศรษฐกิจของจังหวัดตราดไม่กระทบกระเทือนจากพองสบู่แตก ไม่มีคนตกงาน เพราะอยู่บนพื้นฐานของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เอื้อต่ออาชีพการทำสวนผลไม้ทำการประมงและการท่องเที่ยว
7. มีความมั่นคงพอเพียงไม่ใช่ুবวาบ เดี่ยวจน เดี่ยวรวยแบบกะทันหัน เดี่ยวตกงานไม่มีกิน ไม่มีใช้ ถ้าเป็นแบบนั้นประสาทมนุษย์คงทนไม่ไหวต่อความผันผวนที่เร็วเกิน จึงสุขภาพจิตเสีย เครียด เพี้ยนรุนแรง ฆ่าตัวตาย ดิเคยา เศรษฐกิจพอเพียงที่มั่นคงจึงทำให้สุขภาพจิตดีเมื่อทุกอย่างพอเพียงก็เกิดสมดุล ความสมดุลคือความเป็นปกติและยั่งยืน ซึ่งเราอาจเรียกเศรษฐกิจพอเพียงในชื่ออื่นๆ เช่น เศรษฐกิจพื้นฐาน เศรษฐกิจสมดุล เศรษฐกิจบูรณาการ เศรษฐกิจศีลธรรม

เศรษฐกิจพอเพียง คือ เศรษฐกิจทางสายกลาง หรือเศรษฐกิจแบบมีภูมิปัญญาปฏิบัติเพราะเชื่อมโยงทุกเรื่องเข้ามาด้วยกัน ทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมที่จริงคำว่าเศรษฐกิจเป็นคำที่มีความหมายที่ดีที่หมายถึง ความเจริญที่เชื่อมโยงกาย ใจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน แต่ได้มีการนำเอาคำว่าเศรษฐกิจ ไปใช้ในลักษณะแบบแยกส่วนที่หมายถึงการแสวงหาเงินเท่านั้น เมื่อแยกส่วนก็ทำลายสื่ออื่นๆ จนเสียสมดุลและเกิดวิกฤติ

คณะกรรมการการอำนวยการเศรษฐกิจพอเพียง (2549, หน้า 9-11) ได้กล่าวว่าความพอเพียงที่เกิดขึ้นจริงในชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการเกิดขึ้นทั้งในระดับบุคคลครัวเรือน และกลุ่มกิจกรรมโดยสามารถเกิดขึ้นหรือนำไปปฏิบัติได้ใน 3 ระดับ ซึ่งได้แก่ 1) ระดับจิตสำนึก 2) ระดับปฏิบัติ และ 3) ระดับบังเกิดผล และรับผลจากการปฏิบัติโดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ระดับจิตสำนึก เพื่อให้เกิดการสร้างจิตสำนึกและปรับทัศนคติสู่การพึ่งตนเองโดย

1.1 สร้างความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้

1.2 ประเมินตนเองเพื่อให้ รู้จักตนเอง รู้ศักยภาพของตนเอง รู้ปัญหาหรือวิกฤติที่

ประสบอยู่

1.3 เกิดความคิด “พึ่งตนเอง” โดยใช้ศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหา

1.4 ตั้งใจที่จะใช้ชีวิต “อยู่อย่างพึ่งตนเอง” พึ่งตนเองให้ได้ โดยลดความต้องการ (กิเลส) และทำประโยชน์แก่ส่วนรวมมากขึ้น

2. ระดับปฏิบัติเป็นแนวทางการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการพึ่งตนเองใน 4 ขั้นตอนคือ

2.1 อยู่อย่างพึ่งตนเองในระดับครอบครัว โดยสมาชิกต้องรู้จักพึ่งตนเอง ด้วยการร่วมกันทำกิจกรรมลดรายจ่ายเช่น เลิกอบายมุข ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ไม่สร้างหนี้ลดรายจ่าย/ลดต้นทุนการผลิตเช่น ผลิตปุ๋ยชีวภาพลดการใช้สารเคมีในการเกษตร ปลูกพืชผักสวนครัวและเลี้ยงสัตว์ขนาดเล็กไว้บริโภคโดยยึดหลัก “ปลูกทุกอย่างที่กิน/กินทุกอย่างที่ปลูก และใช้ทุกอย่างที่ทำ/ทำทุกอย่างที่ใช้ ปลูกพืชสมุนไพรเพื่อรักษาโรค และรู้จักการเก็บออม เป็นต้น”

2.2 มีวิถีชีวิตอยู่อย่างพอเพียงโดยดำเนินชีวิตด้วยการเดินทางสายกลาง ไม่เบียดเบียนตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น และสิ่งแวดล้อมเช่น ทำเกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรผสมผสาน ไร่นาสวนผสม วนเกษตร เกษตรอินทรีย์ เกษตรชีวภาพ เกษตรไร้สารพิษ เกษตรธรรมชาติ สวนสมุนไพร ชุมชน แปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆด้านทุน ด้านอาชีพ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสวัสดิการ เป็นต้น

2.3 รวมกลุ่มในสังคม “อยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร” ด้วยการมีความคิดที่จะแจกจ่ายแบ่งปันให้กับผู้อื่นซึ่งจะทำให้ได้เพื่อน และเกิดวัฒนธรรมที่ดี ลดความเห็นแก่ตัวโดยจะเห็นได้ว่าในชุมชนที่เข้มแข็งจะมีการรวมกลุ่มกันหลากหลาย และกลุ่มต่างๆเหล่านั้นถือได้ว่าเป็น “ทุนทาง

สังคมที่สามารถขับเคลื่อนกิจกรรม เพื่อการช่วยเหลือตนเอง” ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในลักษณะของความเอื้ออาทรเช่นกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มผู้ประกอบการสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (Otop) และกลุ่มอนุรักษ์แหล่งน้ำและป่าไม้ชุมชน เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่าในแต่ละชุมชนมีการรวมกลุ่มกันจัดกิจกรรมต่างๆ ที่แตกต่างกันไปตามความพร้อมเพื่อแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกันทั้งด้านวัตถุและจิตใจอื่นๆ อีกเช่น กลุ่มสวัสดิการ กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ กองทุนสงเคราะห์ผู้ยากไร้ และกลุ่มอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณี เป็นต้น

3. ระดับบังเกิดและรับผลจากการปฏิบัติโดยผลจากการปฏิบัติที่ก่อประโยชน์โดยตรงแต่เกี่ยวข้องกับทุกระดับให้แก่ บุคคล ครอบครัว กลุ่ม/องค์กร และชุมชน เช่น

3.1 ความพอเพียงในระดับครอบครัวเช่น ครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่พึ่งตนเองได้อย่างมีความสุขทั้งทางกาย และทางใจ ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ไม่มีภาระหนี้สินของตนเองและครอบครัวสามารถหาปัจจัยสี่มาเลี้ยงตนเองและครอบครัว มีส่วนเหลือเป็นเงินออมของครอบครัว และยกระดับรายได้พ้นความยากจน เป็นต้น

3.2 ความพอเพียงระดับชุมชนเช่น มีการรวมกลุ่มทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมบริหารทรัพยากรในชุมชนให้สามารถนำไปดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องและสมดุล เพื่อให้เกิดความเป็นอยู่ที่พอเพียงของชุมชนโดยรวม และชุมชนอยู่เย็นเป็นสุข เป็นต้น

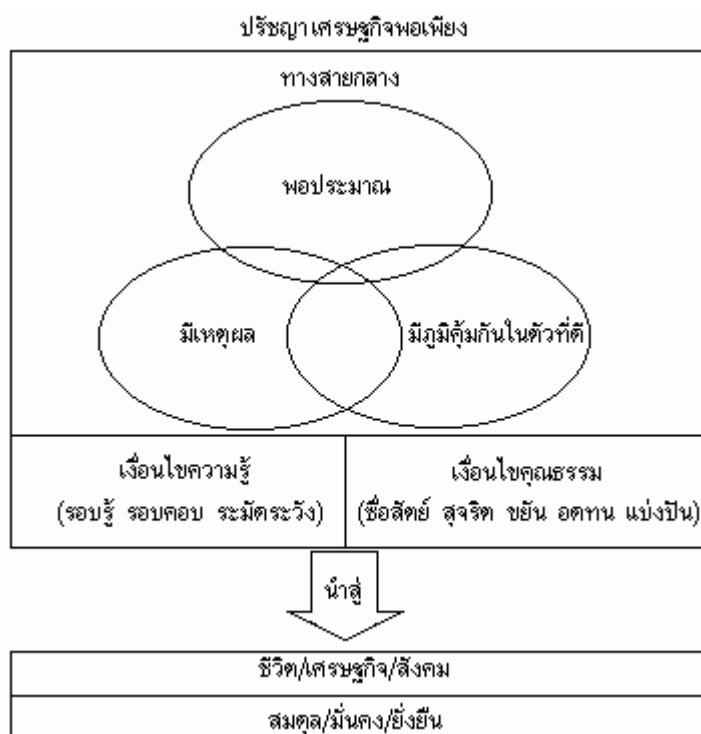
3.3 ความพอเพียงในระดับกลุ่มเช่น การรวมกลุ่มของชุมชนหลายๆแห่งที่มีความพอเพียง ร่วมแลกเปลี่ยนความรู้สืบทอดภูมิปัญญา และร่วมกันพัฒนาตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง และสร้างเครือข่ายเชื่อมโยง ระหว่างชุมชนแห่งความพอเพียงเกิดเป็นชุมชนแห่งความพอเพียงที่สุด เป็นต้น

จากบริบทของชุมชนกับความพอเพียงที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิตของผู้คนในชนบทที่กล่าวถึงแล้วให้สามารถกำหนดพิจารณาลักษณะของกิจกรรมความพอเพียงใน 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการลดรายจ่าย
2. ด้านการเพิ่มรายได้
3. ด้านการออม
4. ด้านการดำรงชีวิต
5. ด้านการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
6. ด้านการเอื้ออาทร

ฉะนั้นจึงกล่าวโดยสรุปได้ว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการดำเนินชีวิตที่ตั้งอยู่บนฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้รอบคอบ และคุณธรรมประกอบการวางแผนการตัดสินใจ และการ

กระทำทั้งในระดับครัวเรือนและระดับชุมชน ซึ่งถือเป็นกลยุทธ์สำคัญในการแก้ไขปัญหาความเปราะบางต่อความยากจนดังภาพประกอบ 1 เป็นกรอบหลักของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงดังต่อไปนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบหลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

3. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการเศรษฐกิจพอเพียง

ธงชัย สันติวงษ์ (2543, หน้า 11-12) กล่าวถึงลักษณะของงานบริหารจัดการไว้ 3 ด้าน คือ

1. ในด้านที่เป็นผู้นำหรือหัวหน้างาน งานบริหารจัดการ หมายถึง ภาระหน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ปฏิบัติตนเป็นผู้นำภายในองค์การ
2. ในด้านของภารกิจหรือสิ่งที่ต้องทำ งานบริหารจัดการ หมายถึง การจัดระเบียบทรัพยากรต่างๆ ในองค์การ และการประสานกิจกรรมต่างๆเข้าด้วยกัน
3. ในด้านของความรับผิดชอบ งานบริหารจัดการ หมายถึง การต้องทำให้งานต่างๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีด้วยการอาศัยบุคคลต่างๆ เข้าด้วยกัน

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2545, หน้า 39) มีความเห็นว่าการบริหารจัดการในฐานะที่เป็นกระบวนการหรือกระบวนการบริหารจัดการ เกิดได้จากหลายแนวคิด เช่น โปสคอรบ (POSDCORB) เกิดจากแนวคิดของ กุลลิค (Gulick) และ เออร์วิก (Urwick) ประกอบด้วยขั้นตอนการบริหารจัดการ

7 ประการ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การจัดการคน (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting) ขณะที่กระบวนการบริหารจัดการตามแนวคิดของฟาโยล (Fayol) ประกอบด้วย 5 ประการ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบังคับการ (Commanding) การประสานงาน (Coordinating) และการควบคุมงาน (Controlling) หรือรวมเรียกว่าพอคค์ (POCCC)

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2548, หน้า 5) กล่าวไว้ว่า การบริหารจัดการ (Management administration) การบริหารการพัฒนา (Development administration) แม้กระทั่งการบริหารการบริการ (Service administration) แต่ละคำมีความหมายคล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกันที่เห็นได้อย่างชัดเจนมีอย่างน้อย 3 ส่วน คือ

1. ล้วนเป็นแนวทางหรือวิธีการบริหารงานภาครัฐที่หน่วยงานของรัฐและ/หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนำมาใช้ในการปฏิบัติราชการเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารราชการ

2. มีกระบวนการบริหารงานหรือกระบวนการบริหารจัดการที่ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือการคิด (Thinking) หรือการวางแผน (Planning) การลงมือปฏิบัติงาน (Acting) และการประเมินผล (Evaluating)

3. มีจุดหมายปลายทางคือการพัฒนาประเทศ ไปในทิศทางที่ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมทั้งประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้า และมั่นคงเพิ่มขึ้นสำหรับส่วนที่แตกต่างกัน คือ แต่ละคำมีจุดเน้นต่างกัน กล่าวคือ การบริหารจัดการ เน้นเรื่องการนำแนวคิดการจัดการของภาคเอกชนเข้ามาใช้ในการบริหารราชการ เช่น การมุ่งหวังผลกำไร การแข่งขัน ความรวดเร็ว การตลาด การประชาสัมพันธ์ การจูงใจด้วยค่าตอบแทน การลดขั้นตอน และการลดพิธีการเป็นต้น ในขณะที่การบริหารการพัฒนาให้ความสำคัญเรื่องการบริหาร รวมทั้งการพัฒนานโยบาย แผนงาน โครงการ (Policy, Plan, Program, Project) หรือกิจกรรมของหน่วยงานของรัฐส่วนการบริหารการบริการ เน้นเรื่องการอำนวยความสะดวก และการให้บริการแก่ประชาชน

จากความหมายของคำต่างๆ ข้างต้นทำให้สรุปได้ว่า การบริหารจัดการมีความหมายใกล้เคียงและอาจใช้แทนกันได้กับคำว่าบริหารและการจัดการ คำว่าบริหารส่วนใหญ่ใช้ในภาครัฐหรือหน่วยงานภาครัฐ ขณะที่คำว่าจัดการนิยมใช้ในภาคเอกชนหรือภาคธุรกิจ สำหรับคำว่าบริหารจัดการในที่นี้หมายถึง แนวทางการดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานใดๆของบุคลากรและหน่วยงานทุกภาค ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐภาคเอกชนภาคธุรกิจภาคที่ไม่สังกัดภาครัฐและภาคประชาชนนำมาใช้ในการเปลี่ยนแปลงพัฒนา หรือสร้างความสุขความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืนให้แก่ประชาชนและประเทศชาติด้วย

ธัญญารัตน์ นันตिका (2551, หน้า 22) กล่าวว่า ในส่วนของการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงหมายถึง แนวทางการดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานที่บุคคลและ/หรือหน่วยงานนำมาใช้ในการเปลี่ยนแปลงพัฒนา หรือสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขอย่างมั่นคงและยั่งยืนให้แก่ประชาชน ชุมชน สังคมและประเทศชาติ โดยเนื้อแท้แล้วแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงนั้นนำยกย่องเลื่อมใสศรัทธาท่านองเดียวกับหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าในเรื่องทางสายกลาง กล่าวคือแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้ส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนทุกระดับยึดถือในการดำรงชีวิตและการปฏิบัติงานเพื่อนำไปสู่จุดหมายปลายทางสูงสุดคือประเทศชาติและประชาชนอยู่เย็นเป็นสุข แนวทางดังกล่าวนี้มีขั้นตอนการดำเนินงานที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางที่คำนึงถึงหลักการสำคัญคือความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน นอกจากนั้นยังอาศัยหลักการพึ่งตนเองการเสริมสร้างคุณภาพคน ให้มีทั้งความรู้และคุณธรรม ควบคู่กันการรวมกลุ่มการสร้างเครือข่ายตลอดจนความสมดุลและการพัฒนาที่ยั่งยืนอีกด้วยคำว่าเศรษฐกิจพอเพียงนั้นอาจเทียบเคียงได้กับคำว่าเศรษฐกิจทางสายกลาง เศรษฐกิจของความพอดี เศรษฐกิจสมดุล เศรษฐกิจชาวพุทธ เศรษฐกิจพออยู่พอกิน และเศรษฐกิจอย่างมีสติ ความหมายดังกล่าวนี้ตรงกันข้ามกับความหมายของเศรษฐกิจแบบค้าขาย เศรษฐกิจที่เน้นความเจริญเติบโตและเศรษฐกิจยิ่งมั่งคั่งดี

ธัญญารัตน์ นันตिका (2551, หน้า 22) จุดเด่นของการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงที่สำคัญคือ

1. มีพื้นฐานมาจากหลักธรรมของพระพุทธศาสนา และสอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมหรือชุมชนไทย
2. ชี้นำแนวทางการปฏิบัติตนการดำรงชีวิต และการปฏิบัติงานของประชาชนและชุมชนในทิศทางที่ควรจะเป็น เพื่อให้ประชาชนและชุมชนมีความสุข พ้นจากปัญหา และวิกฤตต่างๆอย่างมั่นคงและยั่งยืน
3. เป็นแนวทางปฏิบัติที่เป็นระบบมีขั้นตอน และไม่ได้เจาะจงเฉพาะในกลุ่มเกษตรกรหรือเฉพาะด้านเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงประชาชนและชุมชนทุกชุมชนทั้งในภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชนที่เกี่ยวข้องกับด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม
4. นำไปประยุกต์ใช้ได้ในทุกชุมชนตลอดเวลา

ธัญญารัตน์ นันตिका (2551, หน้า 22-28) กล่าวว่าการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนเกี่ยวข้องกับชุมชนอย่างแยกออกจากกันไม่ออกเห็นได้จาก

1. เกี่ยวข้องกับชุมชนทุกระดับไม่ว่าจะเป็นระดับ 1) บุคคลครอบครัว 2) หมู่บ้านชุมชน สังคม 3) ประเทศหรือรัฐ และ 4) ประชาคมโลก เป็นต้น

2. มุ่งพัฒนาหรือส่งเสริมชุมชนหรือประชาชนในชุมชนให้เป็นจุดศูนย์กลางของการพัฒนา
 3. ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน
 4. ให้ความสำคัญกับการพึ่งตนเองของประชาชนในชุมชนชุมชนอยู่ได้ด้วยตนเองไม่ต้องพึ่งพา พึ่งพิงคนอื่นหรือชุมชนอื่น
 5. เน้นเศรษฐกิจของประชาชนในชุมชน
 6. เน้นเศรษฐกิจที่มุ่งสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง เพื่อให้มีชุมชนที่เข้มแข็งเป็นพื้นฐานของเศรษฐกิจ
 7. เน้นการรวมกลุ่มของประชาชนในชุมชนเช่น กลุ่มอาชีพเกษตรผสมผสาน กลุ่มหัตถกรรม กลุ่มแปรรูปอาหาร กลุ่มธุรกิจชุมชน และกลุ่มกองทุนชุมชน
 8. ดำเนินการในรูปของเครือข่ายชุมชนทุกระดับอย่างเป็นระบบโดยประสานงานและร่วมมือกับภาคธุรกิจภาคองค์กรพัฒนาเอกชน และภาครัฐในด้านเงิน ทุนการตลาด การผลิตการบริหารจัดการ และข้อมูลข่าวสาร
 9. ให้ความสำคัญกับการผสมผสานหรือบูรณาการความเข้มแข็งของชุมชนพร้อมกันทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนวัฒนธรรม
 10. เป็นการบริหารจัดการของชุมชนหรือประชาชนในชุมชนเอง
- เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่ประชาชนไทยมาโดยตลอดมากกว่า 25 ปีตั้งแต่มีก่อนเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และการเปลี่ยนแปลงต่างๆ แนวคิดการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจึงสามารถประยุกต์ใช้เป็นพื้นฐานของการพัฒนาประเทศชาติได้ในทุกภาคการผลิต รวมทั้งเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตและปฏิบัติงานของประชาชนไทยในทุกระดับทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคมจนถึงระดับรัฐในทิศทางที่ต้องการให้การพัฒนาและการบริหารจัดการประเทศดำเนินไปในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจพระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงนี้ พระองค์ท่านได้ให้ไว้อย่างครอบคลุมรวมทั้งทรงมีพระวินิจฉัยไว้ด้วยว่า สาเหตุของวิกฤติเศรษฐกิจเกิดจากความโลภเป็นหลัก ทำให้เกิดความคิดและการกระทำที่เบียดเบียนและเดือดร้อนกันไปทั่ว

หลักการสำคัญของการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนจากพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจ

และสังคมแห่งชาติที่ผ่านมา สามารถประมวลและสรุปสาระสำคัญเป็น “หลักการสำคัญของการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน 8 ประการ” ดังต่อไปนี้

ประการที่ 1 ความพอประมาณหมายถึงการที่ประชาชนและชุมชนเน้นการผลิตและบริโภคโดยยึดถือทางสายกลาง ความพอเพียง และความพอดี ในเวลาเดียวกันก็ก้าวให้ทันโลกในยุคโลกาภิวัตน์ด้วย

1. ความพอประมาณในระดับบุคคลเช่น เน้นการผลิตการบริโภคและการดำรงชีวิตอย่างไม่เดือดร้อน มีความเป็นอยู่อย่างประมาณตน ตามฐานะ ตามอัตภาพ และไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พันธนาการอยู่กับสิ่งใด

2. ความประมาณในระดับชุมชนเช่น เน้นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้าที่ส่งเสริมให้ชุมชนและเครือข่ายสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานหรือองค์กรอื่นๆ ในประเทศ เช่น บริษัทขนาดใหญ่ ธนาคาร สถาบันวิจัย เป็นต้น อันจะเป็นประโยชน์ในการสืบทอดภูมิปัญญาของชุมชนเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้เทคโนโลยี ประสบการณ์ การแบ่งปัน และการช่วยเหลือกันหากพิจารณาความพอประมาณ โดยแบ่งเป็น 6 ด้านคือด้านจิตใจ สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ เทคโนโลยีตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมจะเห็นได้ว่า

2.1 ความพอประมาณด้านจิตใจ เน้นที่จิตใจให้ประชาชนในชุมชนรู้จักพอรู้จักประมาณ และพอใจในสิ่งที่มีอยู่ไม่โลภไม่เบียดเบียนยึดมั่นในทางสายกลาง

2.2 ความพอประมาณด้านสังคม มุ่งให้เกิดสังคมที่มีความสงบสุข ประชาชนมีเมตตาเอื้ออาทร ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สามัคคีร่วมมือกัน เพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันโดยปราศจากการเบียดเบียน และเอาัดเอาเปรียบกันในชุมชน

2.3 ความพอประมาณด้านวัฒนธรรม สนับสนุนให้เกิดวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตที่ประหยัด อุดม มีชีวิตที่เรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย ไม่ตกเป็นทาสของอบายมุข วัตถุนิยมและบริโภคนิยม

2.4 ความพอประมาณด้านเศรษฐกิจ สนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนมีความขยันหมั่นเพียรในการประกอบสัมมาอาชีพพึ่งตนเองได้ พ้นจากความยากจน มีรายได้เพิ่มพูนขึ้น และพ้นจากการเป็นหนี้สิน

2.5 ความพอประมาณด้านเทคโนโลยี หมายถึง ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับสภาพของตนเองและชุมชน

2.6 ความพอประมาณด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง การไม่เบียดเบียนธรรมชาติจนเกินไป การอยู่ร่วมกับธรรมชาติ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างพอดี ใช้

อย่างคุ้มค่า ให้เกิดประโยชน์สูงสุด พร้อมกับการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วย

ประการที่ 2 ความมีเหตุผล หมายถึง การที่ประชาชนและชุมชนตัดสินใจและลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุมีผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องและคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆอย่างรอบคอบ

ประการที่ 3 การมีภูมิคุ้มกัน หมายถึง การที่ประชาชนและชุมชนมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ในการเตรียมความพร้อมรู้เท่าทันต่อผลกระทบที่จะเกิดจากการเปลี่ยนแปลงต่างๆ มีความยืดหยุ่นในการปรับตัวมีความเข้มแข็งมั่นคงและยั่งยืน

ประการที่ 4 การพึ่งตนเอง หมายถึง ประชาชนและชุมชนสนับสนุนระบบเศรษฐกิจของชุมชนที่อยู่ได้ด้วยตนเอง ไม่ต้องพึ่งพาพึ่งพิงคนอื่นหรือชุมชนอื่นจนเกินความจำเป็น โดยเน้นความสามารถของประชาชนและชุมชนในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงประชาชนหรือชุมชนนั้นๆได้โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยต่างๆ ที่ประชาชนหรือชุมชนไม่ได้เป็นเจ้าของ

1. การพึ่งตนเองในระดับบุคคล เช่น ประชาชนในชุมชนมีการพึ่งตนเองมีจิตสำนึกที่ดีเพื่อตนเอง ชุมชน และประเทศชาติโดยรวม มีจิตใจเอื้ออาทร ประณีประนอม และเห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

2. การพึ่งตนเองในระดับชุมชน เช่น แต่ละชุมชนช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายชุมชนที่แข็งแรง เป็นอิสระมีเกียรติและมีความภาคภูมิใจว่าขึ้นได้ด้วยขาของตนเองหากจัดแบ่งเป็นการพึ่งตนเองในด้านต่างๆจะได้ดังนี้

2.1 ด้านจิตใจ ทำตนให้เป็นที่พึ่งตนเอง มีจิตสำนึกที่ดีสร้างสรรค์ให้ตนเองและชาติโดยรวมมีจิตใจเอื้ออาทร ประณีประนอมเห็นประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

2.2 ด้านสังคม แต่ละชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกันเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายชุมชนที่แข็งแรงและเป็นอิสระ

2.3 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประชาชนในชุมชนใช้และจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนอย่างฉลาดและหาหนทางเพิ่มมูลค่าโดยยึดหลักการของความยั่งยืน

2.4 ด้านเทคโนโลยี เลือกใช้เทคโนโลยีเฉพาะที่สอดคล้องกับพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้าน ความต้องการ และสภาพแวดล้อมของชุมชน รวมทั้งควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาของชุมชนเอง

2.5 ด้านเศรษฐกิจ สนับสนุนระบบเศรษฐกิจของทุกชุมชน ให้ยึดถือหลักการ “คนเป็นที่พึ่งแห่งตน” โดยมุ่งเน้นการผลิตพืชผลให้เพียงพอกับความต้องการบริโภคในครัวเรือนเป็น

อันดับแรก เมื่อเหลือพอจากการบริโภคแล้ว จึงคำนึงถึงการผลิตเพื่อการค้าเป็นอันดับรองลงมา ผลผลิตส่วนเกินที่ออกสู่ตลาดก็จะเป็นกำไรของประชาชนหรือชุมชน ในสภาพการณ์เช่นนี้ ประชาชนหรือแต่ละชุมชนจะกลายสถานะเป็นผู้กำหนดหรือเป็นผู้กระทำต่อตลาด แทนที่ตลาดจะเป็นตัวกระทำหรือเป็นตัวกำหนดดังที่เคยเป็นอยู่ ทั้งนี้จะต้องมีการประหยัดลดค่าใช้จ่ายหรือลดรายจ่าย ขีดหลักพออยู่พอกินพอใช้ และสร้างสิ่งอุปโภคบริโภคในพื้นที่หรือชุมชนของตนเองเช่น ข้าว น้ำ ปลา ไข่ ไม้ผลและพืชผักด้วย

ประการที่ 5 การเสริมสร้างคุณภาพคน ให้มีทั้งความรู้และคุณธรรมควบคู่กัน หมายถึง การเสริมสร้างคุณภาพของคนหรือประชาชนทั้งด้านวัตถุและด้านจิตใจ ด้านวัตถุครอบคลุมถึงการส่งเสริมให้คนมีความรู้มีวิชาการ มีความรอบรู้มีความรอบคอบและมีความระมัดระวัง ส่วนด้านจิตใจ ครอบคลุมถึงการส่งเสริมให้คนมีคุณธรรมคือคิดและทำคุณงามความดีเป็นประจำเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวมรวมทั้งส่งเสริมให้ละความชั่วและทำความดีไม่เบียดเบียนมีความรับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความเพียร มีความอดทน มีความรอบคอบ มีความประหยัด มีความเมตตา มีความเอื้ออาทร และมีความสามัคคีเพื่อร่วมแรงร่วมใจกัน ประกอบอาชีพต่างๆ ให้บรรลุผลสำเร็จ ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจึงมิได้หมายถึงรายได้แต่เพียงอย่างเดียวหากแต่ยังรวมถึงประโยชน์ในด้านอื่นๆ ด้วย เช่น การสร้างความมั่นคงให้กับสถาบันครอบครัว สถาบันชุมชนความสามารถในการอนุรักษ์และพัฒนา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของชุมชนไทยให้คงอยู่ตลอดไป

การเสริมสร้างคุณภาพคนที่เน้นด้านจิตใจโดยการละความชั่วและทำความดีเช่นการปฏิบัติตนในแนวทางที่ละความชั่วและทำความดีพยายามลดละความชั่วที่ตัวเองไม่ก่อ ความชั่วให้ เป็นเครื่องทำลายตัวเองและทำลายผู้อื่น ในเวลาเดียวกันควรพยายามสร้างความดีให้แก่ตัวเองอยู่ เสมอ และการไม่เบียดเบียนเช่น ละ เลิกการแก่งแย่ง และเบียดบังผลประโยชน์ รวมทั้งการแข่งขันกันในทางการค้าขาย และประกอบอาชีพแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรง โดยประชาชนและชุมชนควรประกอบอาชีพด้วยความเป็นธรรมทั้งในเจตนาและการกระทำ

ประการที่ 6 การรวมกลุ่ม หมายถึง การที่ประชาชนและชุมชนให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มโดยประชาชนหรือองค์กรในชุมชนจะทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ ให้หลากหลายครอบคลุมทั้งการเกษตรแบบผสมผสาน หัตถกรรม การแปรรูปอาหาร การทำธุรกิจค้าขายและการท่องเที่ยวระดับชุมชน เมื่อประชาชนหรือองค์กรในชุมชนได้รับการพัฒนาให้เข้มแข็งและมีเครือข่ายที่กว้างขวางมากขึ้นแล้วประชาชนในชุมชนก็จะได้รับการดูแลให้มีรายได้เพิ่มขึ้น รวมทั้งได้รับการแก้ไขปัญหาในทุกๆด้าน เมื่อเป็นเช่นนี้เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศก็จะ

สามารถเติบโตไปได้อย่างมีเสถียรภาพซึ่งหมายความว่า เศรษฐกิจสามารถขยายตัวไปพร้อมๆ กับสถานการณ์ด้านการกระจายรายได้ที่ดีขึ้นด้วย

ประการที่ 7 การสร้างเครือข่ายหมายถึงประชาชนและชุมชนร่วมมือกันสร้างเครือข่ายอย่างเป็นระบบที่เชื่อมโยงกัน และร่วมมือกันเพื่อประโยชน์ต่อชุมชนเช่นในการสืบทอดภูมิปัญญา แลกเปลี่ยนความรู้การบริหารจัดการเทคโนโลยีและบทเรียนจากการพัฒนา ทำให้เกิดเครือข่ายชุมชนที่ยึดการบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเชื่อมโยงกันด้วยหลักไม่เบียดเบียน แบ่งปัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ ในที่สุดการสร้างเครือข่ายอย่างเป็นระบบนั้นควรจะมี ความเชื่อมโยงกันของชุมชนทุกระดับ นับแต่ระดับ 1) บุคคลครอบครัว 2) หมู่บ้านชุมชนสังคม 3) ประเทศหรือรัฐ และ 4) ประชาคมโลก

ประการที่ 8 ความสมดุลและการพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การสนับสนุนให้ประชาชนและชุมชนยึดถือการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม มีสมดุลระหว่างกระแสการแข่งขันจากโลกาภิวัตน์และกระแสท้องถิ่นนิยม มีความหลากหลายในโครงสร้างการผลิต มีการใช้ทุนที่มีอยู่ในสังคมให้มีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์สูงสุดไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ภูมิปัญญา และวิถีชีวิตของท้องถิ่นที่ดำรง

ฉะนั้นจึงกล่าวโดยสรุปได้ว่าการบริหารจัดการเป็นแนวทางในการดำเนินงานและการปฏิบัติงานต่างๆ ของผู้นำชุมชนซึ่งถือได้ว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญของผู้นำชุมชน ในการที่จะส่งผลต่อการแสดงบทบาทของผู้นำชุมชนต่อแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านหรือชุมชนของตนเอง ให้ออกมาเป็นรูปธรรมคือ สามารถประสบผลสำเร็จจากการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของครอบครัว และชุมชนซึ่งผู้นำชุมชนได้นำการบริหารจัดการเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการเปลี่ยนแปลงพัฒนาหรือสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขอย่างมั่นคงและยั่งยืนให้แก่ประชาชนในชุมชน โดยมีผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในใช้ความสามารถในการบริหารจัดการเศรษฐกิจพอเพียงให้ประสบผลสำเร็จเพราะจะมีส่วนช่วยป้องกันมิให้ประชาชนในชุมชนไทยถูกกลืนกินโดยกระแสโลกทุนนิยมที่แผ่ขยายและมีอิทธิพลไปทั่วโลกจะช่วยสร้างและป้องกันจิตใจของประชาชนให้เข้มแข็งมั่นคงยั่งยืน และมีกำลังใจเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการยึดถือทางสายกลางที่รู้จักพออย่างมีสติและใช้ปัญญาเพื่อให้รู้ด้วยตนเองว่าตรงไหนจุดไหนคือจุดพอเพียงในเวลาเดียวกัน การบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ยังจะช่วยสนับสนุนให้ประชาชนเตรียมใจเตรียมตัวหรือมีการวางแผนไว้ล่วงหน้าอย่างรอบคอบ และรู้เท่าทันเพื่อรองรับเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นตามมาในอนาคต รวมถึงการกินอยู่ใช้แต่เพียงพอดีตามกำลังความสามารถพึ่งตนเอง ลดความโลภ ลดการเบียดเบียน ลดการติดยึดและแสวงหาเงินตราตำแหน่งหน้าที่หรือยศถาบรรดาศักดิ์เงินเกินความจำเป็น รวมทั้งส่งเสริมประชาชนให้มุ่งทำความดีทำจิตใจ

ให้สบายผ่องใส มองโลกในแง่ดี รู้จักทำใจปลอบใจและให้กำลังใจตัวเองเพื่อให้พอใจในสิ่งที่ตนเองมีอยู่ด้วย

สำนักคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (2550, หน้า 4-8) ได้ระบุถึงองค์ประกอบของเศรษฐกิจพอเพียงพิจารณาจากแปลงเกษตร “ทฤษฎีใหม่” ดังต่อไปนี้

1. การพึ่งตนเอง ช่วยเหลือให้ช่วยตนเองได้ ไม่รอรับความช่วยเหลือจากรัฐอยู่เสมอโดยใช้ความสามารถของตนเอง เช่น ขุดสระน้ำและปลูกพืชผสมผสาน เป็นต้น ระยะเวลาเน้นอาหารพื้นบ้านของไทย ได้แก่ ข้าว ปลา ผัก ผลไม้ ไข่ พยายามปลูกทุกอย่างให้พอมีพอกินพออยู่วิธีการง่ายๆ ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นให้เหลือน้อยที่สุด เช่น พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืชที่มีราคาแพง พยายามใช้ของพื้นเมือง และใช้ระบบปลูกพืชระบบหมุนเวียนหรือระบบอินทรีย์แทน

2. พอประมาณ ค่อยๆ ทำไปตามกำลังกาย กำลังทุน ค่อยเป็นค่อยไป จากงานเล็กๆ ไม่มาก ไม่น้อยเกินไปด้วยวิธีการง่ายๆ ไม่สลับซับซ้อน ไม่ต้องใช้ปัจจัยการผลิตที่ราคาสูง เช่น สารเคมี เชื้อเพลิงปิโตรเลียมหากจะกู้เงินมาลงทุน ให้ใช้ในสิ่งที่มีผลตอบแทนแน่นอนไม่นำไปซื้อวัสดุที่ไม่เกี่ยวกับการผลิตโดยตรง เมื่อกิจการพื้นฐานมั่นคงพร้อมพอสมควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญเติบโตโดยลำดับต่อไป

3. เดินสายกลาง ไม่ประพศิตให้สบายเกินไป ลำบากเกินไป มีความพอดี ไม่พึ่งพาอาหาร หรือผลิตผลเน้นอย่างใดอย่างหนึ่งอย่างเดียว ให้ปลูกหรือเลี้ยงผสมผสานหลายอย่าง จะเป็นการกระจายทุน กระจายแรงงาน มีงานทำตามกำลังตลอดปี มีอาหารกระจายตลอดปี ผลิตผลเหลือก็นำไปจำหน่าย หรือแลกเปลี่ยนกับเพื่อนบ้าน หรือนำเงินไปซื้อปัจจัยที่จำเป็นอย่างอื่นที่ผลิตเองไม่ได้ เช่น เสื้อผ้า ยารักษาโรคได้ตลอดปีและทำให้เกิดการสมดุล ไม่สุดโต่งอย่างใดอย่างหนึ่งมีการปลูกพืชหลายชนิด เช่น ข้าว ผัก สมุนไพร พืชยืนต้น เช่น กัญชง มะละกอ มะม่วง มะรุม ชะอม มะพร้าว เป็นต้น ในสระน้ำ เลี้ยงปลา ปลูกผัก เช่น ผักบุ้ง ผักกระเฉด เป็นต้น ใกล้เคียงไก่ เป็นต้น ซึ่งเป็นการเดินทางสายกลาง

4. มีภูมิคุ้มกัน “น้ำคือชีวิต” เพื่อเพิ่มผลผลิตและอาหาร หากไม่มีน้ำจากระบบชลประทานควรขุดสระน้ำในไร่นา หรือมีแหล่งน้ำสำรองเพื่อปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์ได้หลายอย่าง และถ้ามีอากาศแห้งแล้งในฤดูฝน ก็ใช้น้ำจากสระหรือแหล่งน้ำมารดพืชได้ พืชอายุสั้น หรือพืชล้มลุกอาจเสียหายบ้าง แต่ในพืชยืนต้นจะไม่ตาย เช่น มะรุม กระจิน แค ชะอม มะม่วง มะพร้าว จะไม่เสียหายและเป็นรายได้ประดัง ทดแทนไปได้ ปลาในสระก็ใช้เป็นอาหารได้ จนกว่าจะผ่านช่วงแล้งบางฤดูน้ำภายนอกจะมาก พืชบางอย่างอาจเสียหาย แต่พืชยืนต้นจะไม่ตาย แต่ถ้าเป็นแปลงที่มีคันดินรอบอาจป้องกันน้ำท่วมได้แต่ต้องพยายามสูบน้ำออกเสมอ เมื่อน้ำลดลงก็อาจปลูกพืชอายุสั้นได้โดยอาศัยน้ำที่อยู่ในสระริมสระน้ำหรือทางลาดชันควรปลูกแฝก เพื่อลดการชะล้างพังทลายของดิน การ

ปลูกพืชผสมผสานหลายอย่าง จะทำให้โรคแมลงศัตรูพืชและความเสียหายจากธรรมชาติน้อยลงมาก เพราะมีภูมิคุ้มกันซึ่งกันและกัน

5. มีเหตุมีผล การที่มีกิจกรรมหลายอย่าง ทำให้ต้องใช้ความรู้ สติ ปัญญา พิจารณาตามเหตุตามผล ก่อนจะดำเนินการใดๆ เช่น ควรปลูกพืชอายุสั้นชนิดใด เมื่อใดก็จะต้องพิจารณาตามความเหมาะสมของฤดูกาล ความต้องการของตลาด ฤดูฝนควรปลูกข้าวโดยอาศัยน้ำฝน แต่ถ้าฝนแล้งในช่วงฤดูปลูกไม่ควรใช้น้ำในสระปลูกข้าวนาปรัง เพราะใช้น้ำมาก ควรปลูกพืชอายุสั้น ใช้น้ำน้อยและราคาดี ผักถั่ว ข้าวโพดฝักสด หรือดอกไม้เป็นต้น หากอยู่ใกล้ป่า ควรฟันฟูหรือปลูกป่าโดยปล่อยให้ฟื้นตัวเอง ไม่รั้งแก่ป่า ไม่ตัดต้นไม้จนเกินเพื่อให้เมล็ดพันธุ์แพร่กระจายรวดเร็วควรรับความรู้ใหม่ๆ จากคำแนะนำของผู้รู้ หรือข้าราชการ การจะลงทุนกู้เงินจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ

6. เป็นคนดี ต้องมีศีลธรรม จริยธรรม ซื่อสัตย์สุจริต ขยัน อดทน มีความเพียร ประหยัด งดเว้นอบายมุขทุกประเภท ทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุดต่อครอบครัวและต่อเพื่อนบ้าน ใจเย็น และไม่พุดมาก ฟังคนอื่นบ้าง อย่าทะเลาะกัน อย่าทำให้เพื่อนบ้านเดือดร้อน รักธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น ปลูกต้นไม้ งดการตัดต้นไม้ การเผาขยะ และลดการทำน้ำเสีย เป็นต้น

7. มีความสามัคคี กับบุคคลในครอบครัวและเพื่อนบ้าน และมีความเอื้ออาทรช่วยเหลือแลกเปลี่ยนผลิตผลซึ่งกันและช่วยเหลือกันด้านความรู้เทคโนโลยีร่วมกันสร้างพื้นฐานหลักที่จำเป็นต่อการผลิต เช่น แหล่งน้ำ เส้นทางคมนาคมของชุมชน เมื่อกิจกรรมก้าวหน้าขึ้นก็รวมกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์ชุมชน จัดหาเงินทุน พันธุ์พืช ปัจจัยการผลิต ธนาคารข้าว ธนาคารโค กระบือ โรงสีข้าว ปัจจัยที่จำเป็นแก่การครองชีพ เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ของใช้อื่นๆ ที่ผลิตเองไม่ได้ ขึ้นต่อไปก็ร่วมมือกันในด้านสวัสดิการต่างๆ เช่น การศึกษา การสาธารณสุขและความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สิน เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันถ้ามีกระบวนการพัฒนาอย่างถูกต้อง ผลลัพธ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นคือ ความสุข โดยมีข้อพิจารณาที่กรอบแนวคิดหลักๆ ที่ทางสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้พัฒนา “ดัชนีความอยู่ดีมีสุข” ที่จะครอบคลุมถึงองค์ประกอบของความอยู่ดีมีสุข 7 ด้านดังต่อไปนี้

7.1 สุขภาพอนามัย หมายถึง ภาวะที่ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บและมีภาวะโภชนาการที่ดี รู้จักป้องกันดูแลสุขภาพและสามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุข ซึ่งทำให้มีอายุยืนยาว และดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข เครื่องชี้วัดผลกระทบสุดท้ายได้แก่ อายุขัยเฉลี่ยของประชาชน เครื่องชี้วัดของการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่ผลกระทบขั้นสุดท้าย คือ การเจ็บป่วยด้วยโรคที่สามารถป้องกันได้มีน้อยลงรวมทั้งการจัดให้มีหลักประกันสุขภาพแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง

7.2 ความรู้ หมายถึง ช่วยเสริมสร้างศักยภาพของตน ให้มีทักษะความสามารถในการปรับตัวอย่างรู้เท่าทันในสังคม ส่วนการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาสติปัญญาและ

กระบวนการเรียนรู้ของประชาชนให้สามารถ “คิดเป็นและทำเป็น” พึ่งตนเองและชีวิตในสังคมได้ และดัชนีชี้วัดผลการศึกษา ได้แก่ จำนวนปีเฉลี่ยที่ได้รับการศึกษาของประชากร อัตราการเรียนต่อในระดับมัธยมต้นและปลายและผลสัมฤทธิ์ของการเรียน

7.3 ชีวิตการทำงาน หมายถึง การมีงานทำเป็นที่มาของรายได้ในการเลี้ยงชีพทั้งของตนเองและครอบครัว นำไปสู่การสร้างความสำเร็จและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ตัวชี้วัดการทำงาน ได้แก่ อัตราการว่างงานนั้น หากว่าอยู่ในระดับต่ำก็น่าจะแสดงว่าคนมีความอยู่ดีมีสุข ความมั่นคงในการทำงานเป็นอีกปัจจัยหนึ่ง ที่เสริมสร้างให้คนดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข เพราะมีสวัสดิการรองรับยามเจ็บป่วยหรือเมื่อวัยหลุดพ้นจากการทำงาน

7.4 รายได้และการกระจายรายได้ ความสำเร็จของการพัฒนาที่แท้จริงนั้น ประชาชนจะต้องมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและได้มาตรฐาน มีการกระจายผลการพัฒนาไปสู่กลุ่มต่างๆ ในสังคมอย่างเท่าเทียมกัน ตัวชี้วัดประกอบด้วยผลสัมฤทธิ์ของการแก้ปัญหาความยากจน วัดจากสัดส่วนจำนวนประชาชนที่มีฐานะยากจน สำหรับการกระจายรายได้วัดจากสัมประสิทธิ์การกระจายรายได้

7.5 ชีวิตครอบครัว เป็นสถาบันพื้นฐานของสังคมที่มีความสำคัญในการดำรงชีวิต ครอบครัวอยู่ดีมีสุข คือ ครอบครัวที่มีความรักความอบอุ่นมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ลดปัจจัยเสี่ยงต่อครอบครัว สามารถพึ่งตนเองได้ มีการเกื้อกูลสังคมอย่างมีคุณธรรม ตัวชี้วัดที่แสดงถึงชีวิตครอบครัวจะพิจารณาจากสัมพันธภาพที่อบอุ่นในครอบครัว การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจและปัจจัยเสี่ยงของครอบครัว

7.6 สภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิต สภาพแวดล้อมที่ดีย่อมส่งผลต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ดี ครอบคลุมถึงการมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง วัดจากสัดส่วนครัวเรือนที่มีบ้านและที่ดินของตนเองการได้รับบริการสาธารณสุขที่เพียงพอ จะวัดจากสัดส่วนของครัวเรือนที่มีน้ำประปาบริโภค และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การเกิดขึ้นของคดีอาชญากรรมและคดีอาชญากรรม

7.7 การบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ รัฐจะต้องดูแลประชาชนในสังคม ให้มีสิทธิและเสรีภาพในการดำรงชีวิต มีส่วนร่วมในการพัฒนาและตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ ได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันตามกฎหมาย ภาครัฐกับประชาชนที่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน กรอบการบริหารจัดการที่ดีประกอบด้วย 6 หลักการ อันได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักสำนึกรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่าและหลักความโปร่งใส ตัวชี้วัดที่สำคัญเช่น สัดส่วนข้าราชการที่ถูกลงโทษทางวินัย สัดส่วนผู้ใช้สิทธิ ดัชนีชี้วัดคอร์รัปชันขององค์กร เป็นต้น

4. แนวทางการดำเนินการงานโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

รังสรรค์ หังสนาวิน (2555, หน้า 41-60) การดำเนินการ โครงการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ เป็นการพัฒนาชุมชนด้วยการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมสำหรับปรับเปลี่ยน เปลี่ยนแปลง ระบบคิดเพื่อเสริมสร้างวิถีชีวิตที่เหมาะสมเป็นชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ และการกำหนดระบบการประเมินผลที่มีประสิทธิภาพใช้เกณฑ์ชี้วัด และมีหลักฐานยืนยันการปฏิบัติให้เป็นที่ยอมรับการผ่านเกณฑ์การประเมินตามคำรับรองพิจารณาจาก 2 ส่วน คือ

1. การพัฒนาหมู่บ้านตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นต้นแบบ โดยคิดจากจำนวนหนึ่งอำเภอต่อหนึ่งหมู่บ้าน จำนวน 878 หมู่บ้าน

2. มีผลกระทบจากการส่งเสริมแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยพิจารณาจากระดับการเพิ่มขึ้นของเงินสะจจะสะสมของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในฐานะข้อมูลของกรมการพัฒนาชุมชน และวัดผลการสำเร็จจากเกณฑ์การประเมิน กระทรวงมหาดไทย (4 ด้าน 23 ตัวชี้วัด) ดังนี้

ด้านที่ 1 ด้านจิตใจและสังคม ประกอบด้วย 7 ตัวชี้วัด ได้แก่

ตัวชี้วัดที่ 1 หมู่บ้านหรือชุมชนประชาชนมีความสามัคคีและความร่วมมืออันดีระหว่างกัน หมายถึง การที่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน ด้วยการร่วมกันแสดงความคิดเห็น ตัดสินใจเพื่อการแก้ปัญหาและการพัฒนา แสดงออกถึงพฤติกรรมความร่วมมือแบ่งเบาภาระการทำงานเพื่อส่วนรวม ประองคองเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

ตัวชี้วัดที่ 2 หมู่บ้านชุมชนมีข้อตกลงกำหนดเป็นข้อปฏิบัติของหมู่บ้าน หมายถึง การที่หมู่บ้านหรือชุมชน ได้มีการร่วมกันพิจารณา สภาพปัญหา ค่านิยม จารีต ประเพณี วัฒนธรรม ที่สืบทอดต่อกันมาของหมู่บ้านชุมชน จนได้ข้อตกลงกำหนดข้อปฏิบัติ เป็นกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร มีระบบและช่องทางการสื่อสารสร้างความเข้าใจให้ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนรับทราบ เช่น ป้ายประกาศ เอกสารเผยแพร่ ประกาศในที่ประชุม หอกระจายข่าว เสียงตามสาย และประชาชนยอมรับนำไปปฏิบัติอย่างเต็มที่ ในการดำเนินชีวิตร่วมกันในชุมชนก่อให้เกิดความสงบสุข

ตัวชี้วัดที่ 3 หมู่บ้านหรือชุมชน มีกองทุนเพื่อสวัสดิการของชุมชนเพื่อให้บริการแก่สมาชิกกลุ่มสวัสดิการ หมายถึง กลุ่มที่มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดระบบการจัดบริการ ทางสังคมซึ่งเกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ปัญหา การพัฒนาและการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี พึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสม เป็นธรรม และการมีส่วนร่วม

บริการสมาชิก หมายถึง กลุ่มสวัสดิการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิตของสมาชิกให้ สะดวกสบาย ยิ่งขึ้นเป็นสิ่งตอบแทนต่าง ๆ รวมถึงบริการและประโยชน์พิเศษที่กลุ่มจัดให้มีขึ้น เพื่อความพอใจ และคุณภาพชีวิตที่ดีของสมาชิก หรือรวมทั้งจัดขึ้นเพื่อให้บริการกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลซึ่งอยู่ในสถานะยากลำบากหรือที่จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือ เช่น เด็ก เยาวชน คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการ หรือผู้ทุพพลภาพ ผู้ด้อยโอกาส หรือกลุ่มบุคคลอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด แบ่งสวัสดิการเป็น

ตัวชี้วัดที่ 4 หมู่บ้านหรือชุมชนยึดหมั่นในหลักประชาธิปไตย หมายถึง ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนมีความตื่นตัว รู้จักการรักษาหน้าที่ที่ปฏิบัติตามสิทธิ ในฐานะการเป็นพลเมืองของประเทศ ใช้เสรีภาพทางการแสดงออกทางการเมือง มีส่วนร่วมในการบริหารงานของหมู่บ้านหรือชุมชนท้องถิ่น ด้วยการเข้าไปมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ให้ข้อมูล รับฟังเหตุผล ด้วยข้อมูลที่ถูกต้องและหลักการความรู้ ในการร่วมตัดสินใจเพื่อส่วนรวม และยอมรับในความเห็น เหตุผลของส่วนใหญ่ แสดงออกต่อกันของคนในครอบครัวอย่างเคารพและเสมอภาค

ตัวชี้วัดที่ 5 หมู่บ้านหรือชุมชน มีหลักคุณธรรม จริยธรรม ในการดำเนินชีวิตร่วมกัน คุณธรรมและจริยธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดีทางความประพฤติและจิตใจของประชาชนที่มีอยู่และสามารถนำมาประพฤติปฏิบัติตนเพื่อการบรรลุถึงสภาพชีวิตอันทรงคุณค่า การปฏิบัติตนต่อกันและกันของประชาชน อาจนำหลักคำสอนทางศาสนามาใช้หรือนำหลักปฏิบัติที่มาจากวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี มาใช้แยกเป็นรายละเอียดแต่ละประเภท เช่น เมตตา กรุณา เสียสละ ซื่อสัตย์ อดทน ฯลฯ เช่น ความเป็นผู้ไม่กล่าวเท็จโดยหวังประโยชน์ส่วนตน

ตัวชี้วัดที่ 6 คนในครอบครัวมีความอบอุ่น ชุมชนมีความปลอดภัย คนในครอบครัวอบอุ่น หมายถึง ความเป็นอยู่ของคนในหมู่บ้านหรือชุมชน มีลักษณะได้มีโอกาสอยู่พร้อมหน้ากัน (พ่อ แม่ ลูก หรือญาติ พี่น้องที่อาศัยอยู่ประจำในบ้านเดียวกัน ได้ทำกิจกรรมภายในครัวเรือนด้วยกัน เช่น รับประทานอาหาร พุดคุย เล่นกีฬา ปรังปรุงที่อยู่อาศัย ปลูกพืชผักสวนครัว และอื่นๆ) เป็นประจำอย่างน้อย 6 ครั้งต่อปี คนในครัวเรือนให้การเคารพต่อกัน ปรึกษาหารือเพื่อแก้ปัญหาในครัวเรือน คนในครัวเรือนไม่หนีออกจากบ้าน กรณีที่มีผู้อยู่คนเดียวดำรงชีวิตอย่างมีความสุข หรือได้รับการดูแลให้มีความสุขจึงถือว่าเป็นครัวเรือนอบอุ่น

ชุมชนมีความปลอดภัย หมายถึง หมู่บ้านหรือชุมชนมีภูมิคุ้มกันในการป้องกันภัย ด้วยกิจกรรมต่างๆ ตามที่ชุมชนเห็นสมควร เพื่อทำให้หมู่บ้านหรือชุมชนปลอดภัยเสถียร ไม่มีผู้ค้า ผู้เสพได้รับการรักษา ผู้ได้รับการรักษาแล้วไม่กลับไปใช้สารเสพติดอีก รวมทั้ง หมู่บ้านหรือชุมชน มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริม สนับสนุน การลด ละ เลิก อบายมุข เพื่อให้คนในชุมชน ไม่ติดสุรา(ต้องดื่มทุกวัน ขาดไม่ได้ และต้องการในปริมาณเพิ่มขึ้นหรือเป็น โรคพิษสุราเรื้อรังปรากฏ เช่น อาการมือสั่น) ไม่สูบบุหรี่ ไม่ติดการพนัน คือ คนในชุมชน รู้และเข้าใจ ตระหนักในโทษที่เกิดจากการเล่นการ

พนักงและไม่มีพฤติกรรมเล่นการพนันจนเป็นนิสัยทำให้เสียทรัพย์ เป็นหนี้สินเกิดความเดือดร้อนต่อตนเองและครอบครัว

ตัวชี้วัดที่ 7 คนในชุมชนมีความเชื่อมั่นในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง คนในหมู่บ้านหรือชุมชนได้รับการเรียนรู้ มีความเข้าใจ ยอมรับและนำหลักการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิต

ด้านที่ 2 ด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย 5 ตัวชี้วัด ได้แก่

ตัวชี้วัดที่ 8 ครัวเรือนมีการจัดทำบัญชีครัวเรือน หมายถึง การบันทึก รายการและจำนวนเงินส่วนที่เป็นรายรับ และรายการใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในครัวเรือน หรือเป็นของบุคคล เป็นประจำไม่ว่าจะเป็นการจดบันทึกเป็นรายวัน รายสัปดาห์ หรือรายเดือน พร้อมทั้งสรุปผลเพื่อเป็นสถิติเปรียบเทียบ เพื่อใช้ในการพิจารณาถึงงบดุลของครัวเรือน พฤติกรรมการใช้จ่ายที่เป็นภัยต่อการดำเนินชีวิต เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการวางแผน กำหนดแนวทางการใช้จ่ายของครอบครัวอย่างพอประมาณ และสามารถนำข้อมูลจากทุกครัวเรือนมาสรุปผลเป็นภาพรวมของชุมชนเพื่อเป็นข้อมูลในการจัดทำ และปรับปรุงแผนชุมชนเพื่อการพัฒนาและแก้ปัญหาของชุมชนได้ด้วย

ตัวชี้วัดที่ 9 หมู่บ้านหรือชุมชนมีกิจกรรมลดรายจ่ายและสร้างรายได้ หมายถึง ครัวเรือนในหมู่บ้านหรือชุมชน มีกิจกรรมเพื่อการลดรายจ่ายในชีวิตประจำวัน เช่น การตัดแปลงการผลิตของกิน ของใช้ หรือเลือกใช้สิ่งของที่มีอยู่ในครัวเรือนมาใช้ทดแทน หรือกิจกรรมอื่นๆ ที่เป็นการทำให้รายจ่ายลดลง รวมถึงการนำของเหลือกิน เหลือใช้ มาแปรรูป ตัดแปลง แต่งเติมเพื่อเพิ่มมูลค่า สร้างราคา สามารถจำหน่ายเป็นรายได้เสริมของครอบครัว

ตัวชี้วัดที่ 10 หมู่บ้านหรือชุมชน มีการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาอาชีพหลักของหมู่บ้าน อาชีพหลัก หมายถึง หมู่บ้านหรือชุมชนประกอบอาชีพที่หารายได้ให้แก่ครัวเรือนของประชาชนสูงสุด หรือเป็นอาชีพที่ประชาชนใช้เวลาส่วนใหญ่ในการทำงานในรอบปีที่แล้วมากกว่าอาชีพอื่น เช่น การปลูกไม้ผลเพื่อการค้า หมายถึง การทำสวนไม้ผลเป็นอาชีพหลัก และปลูกปริมาณมากเพื่อจำหน่ายผลผลิตเป็นรายได้หลัก เช่น การทำสวนส้ม ลิ้นจี่ ลำไย และมะขาม เป็นต้น

กลุ่มหรือองค์กร หมายถึง คนกลุ่มหนึ่งซึ่งมีการกระทำต่อกัน หรือมีการปะสังสรรค์กัน และมีความรู้สึกผูกพันรวมกัน มีโครงสร้าง มีการจัดลำดับตำแหน่ง หรือสถานภาพของสมาชิกอื่นในกลุ่ม มีความสัมพันธ์กัน หรือการติดต่อระหว่างกัน มีบรรทัดฐานหรือกฎระเบียบ ของการประพฤติปฏิบัติ มีค่านิยม ทศนคติ บางอย่างร่วมกันมีกิจกรรมที่มีขึ้นเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของกลุ่มและคงความสัมพันธ์และดำเนินกิจกรรมร่วมกันในช่วงเวลาหนึ่ง การรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาอาชีพหลัก คือการที่ชุมชนจัดให้ มีการรวมกลุ่มประชาชนในชุมชนที่มีอาชีพหลัก เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การพัฒนาระบบการผลิต การเอื้ออำนวยปัจจัยการผลิต โดยมีผลต่อ

ประสิทธิภาพในการประกอบอาชีพหลักเช่น การรวมกลุ่มกันผลิตน้ำตาลจากมะพร้าวโดยประชาชนส่วนใหญ่ มีอาชีพทำสวนมะพร้าว และใช้กลุ่มเป็นศูนย์กลางในการร่วมผลิต ใช้อุปกรณ์ใช้แรงงานร่วมกันช่วยกัน คิดหาวิธีการในการลดต้นทุน และเพิ่มคุณภาพ พร้อมทั้งร่วมกันขายเพื่อการประกันราคา และเป็นการถ่ายทอดความรู้และภูมิปัญญาเพื่อการสืบทอดอาชีพหลักของชุมชนสู่คนรุ่นหลังด้วย

ตัวชี้วัดที่ 11 หมู่บ้านหรือชุมชน มีการออมที่มีหลายรูปแบบ การออม หมายถึง การประหยัด การเก็บหอมรอมริบ การถนอม และการสงวน สิ่งที่จะประหยัดหรือเก็บหอมรอมริบ ได้แก่ ทรัพย์สิน เงินทอง การใช้สิ่งที่มีค่ามีคุณค่าทั้งหลายอย่างระมัดระวัง อย่างไม่ประมาท อย่างมีเหตุมีผล ทั้งในตนและนอกตน การออมมิได้มุ่งที่ออมเงินอย่างเดียว แต่หมายถึง การออมชีวิตตนเอง และปัจจัยในการดำรงชีพทุกอย่าง การออมจะเกิดได้ก็เพราะคนได้รับการศึกษาเรียนรู้ ให้ความสำคัญ ความจำเป็น และได้รับผลหรือคุณประโยชน์ที่เกิดจากการออม เมื่อเวลาผ่านไป เกิดการคิดได้ ทำได้เอง และสอนผู้อื่นต่อไป การออมจึงเป็นเรื่องของการศึกษา การพัฒนาชีวิตของคนลักษณะหนึ่ง คือ การฝึกให้รู้ ให้คิด และให้ทำในสิ่งดีมีประโยชน์ นอกจากการออมเงินแล้วยังรวมถึง การออมทรัพยากรธรรมชาติมีป่าไม้ แหล่งน้ำ แหล่งดิน เพื่อใช้เป็นแหล่งบำรุงรักษาชีวิตของคนในชุมชนด้วย

ตัวชี้วัดที่ 12 หมู่บ้านหรือชุมชนมีการดำเนินการสร้างรายได้ในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชน หมายถึง การประกอบกิจการด้วยหลักสามัคคีธรรมของชุมชน โดยชุมชนในการผลิตสินค้า การให้บริการและอื่น ๆ เพื่อการเรียนรู้ การพึ่งตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน ด้วยการนำทุนของชุมชนมาดำเนินการเพื่อสร้างรายได้ โดยใช้รูปแบบการจัดการที่เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล ก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เป็นกิจกรรมของชุมชนที่สร้างรายได้ให้กับสมาชิกในชุมชน

ด้านที่ 3 ด้านการเรียนรู้ประกอบด้วย 7 ตัวชี้วัด ได้แก่

ตัวชี้วัดที่ 13 หมู่บ้านมีระบบฐานข้อมูลชุมชน หมายถึง ชุมชนมีข้อมูลที่ดี และระบบการนำมาใช้โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงเพื่อใช้ประโยชน์ได้ ควรเป็นข้อมูลที่มีคุณลักษณะดังนี้ ข้อมูลที่มีความถูกต้องและเชื่อถือได้ (Accuracy) ข้อมูลตรงตามความต้องการของผู้ใช้ (Relevancy) ข้อมูลมีความทันสมัย (Timeliness) ทั้งนี้การจะได้ข้อมูลที่ดีมาใช้งานในชุมชนนั้นขึ้นกับวิธีการที่ใช้ในการควบคุมข้อมูลนำเข้าคือการสร้างแบบสำรวจ การจัดเก็บ การรวบรวมข้อมูล ทันเวลาเพื่อการใช้งานข้อมูลที่ทันสมัยและการควบคุมการประมวลผล คือ การคำนวณ ประมวลผล การวิเคราะห์ จำแนกแยกกลุ่ม การควบคุมข้อมูลนำเข้าและการควบคุมการประมวลผล เป็นการกระทำเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าข้อมูลนำเข้ามีความถูกต้อง เป็นข้อมูลที่ทันสมัย ได้ซึ่งจะมีผลต่อการประมวลผลได้นำเชื่อถือด้วย เพื่อให้ผู้ใช้สามารถนำเอาผลลัพธ์ที่ได้ไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพและทันเวลา เป็น

ข้อมูลที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการพัฒนาประเทศ ใช้โดยทั่ว ๆ ไป ทุกพื้นที่ ข้อมูลของหน่วยงาน เช่น จปฐ. กชช 2 ค บัญชีรับ – จ่ายครัวเรือน ข้อมูลด้านการเกษตร ข้อมูลด้านสุขภาพ ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ การตลาด หรืออาจเป็นข้อมูลที่หมู่บ้านหรือชุมชนจัดทำขึ้นเป็นการเฉพาะเพื่อใช้ประโยชน์ตามสถานการณ์

ตัวชี้วัดที่ 14 หมู่บ้านหรือชุมชน มีการใช้ประโยชน์จากข้อมูลและแผนชุมชน การใช้ประโยชน์จากข้อมูลและแผนชุมชน หมายถึง การบริหารจัดการของหมู่บ้านหรือชุมชน บนพื้นฐานความรู้และการใช้ข้อมูลในการตัดสินใจ โดยการจัดการประชุมประชาคมในหมู่บ้านหรือชุมชน แล้วนำข้อมูลของจากระบบฐานข้อมูลมาใช้ในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ คาดหมายเหตุการณ์ เพื่อการคิดตัดสินใจกำหนดเป็นเป้าหมายทิศทาง เลือกแนวทาง วิธีการแก้ไขปัญหาและการพัฒนา ทั้งนี้ ข้อมูลสามารถใช้ในการร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาชุมชน ใช้ทำแผนพัฒนากลุ่มและองค์กรที่มีอยู่ในชุมชน หรือเครือข่ายของชุมชน พร้อมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โครงการกิจกรรมในแผนชุมชน ด้วยรับผิดชอบการบริหารจัดการกิจกรรมจากแผนให้สามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง อาจแบ่งงานกันรับผิดชอบในการประสานหาความสนับสนุนในรูปแบบต่างๆ จนกิจกรรมดำเนินไปได้

ตัวชี้วัดที่ 15 หมู่บ้านหรือชุมชนมีการค้นหาและใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นองค์ความรู้ของกลุ่มบุคคลในท้องถิ่น รวมถึงงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้นๆ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ภูมิปัญญาประเภทองค์ความรู้ของกลุ่มบุคคลท้องถิ่น เช่น การผลิตอาหารและเครื่องดื่ม การผลิตผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร การผลิตผลิตภัณฑ์จากวัสดุเหลือใช้ และการผลิตผลิตภัณฑ์จากไม้ หิน โลหะ แก้ว เซรามิก ดินเผา เครื่องหนัง เป็นต้น

2. ภูมิปัญญาประเภทงานศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน เช่น เรื่องเล่าพื้นบ้าน กวีนิพนธ์พื้นบ้าน ปริศนาพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้าน การฟ้อนรำพื้นบ้าน ละครพื้นบ้าน จิตรกรรมพื้นบ้าน ประติมากรรมพื้นบ้าน หัตถกรรมพื้นบ้าน เครื่องแต่งกายพื้นบ้าน และสิ่งทอพื้นบ้าน เป็นต้น

ตัวชี้วัดที่ 16 หมู่บ้านหรือชุมชนมีการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ หมายถึง สถานที่ที่เหมาะสมในการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ กับผู้ที่มีประสบการณ์ ความรู้ มีความชำนาญ ภูมิปัญญาเฉพาะด้าน อาจเป็นบ้านพัก พื้นที่ปฏิบัติงาน สวน ไร่ นา แปลงทดลอง ลานกลางบ้าน เป็นต้น

ศูนย์เรียนรู้ หมายถึง สถานที่ที่ชุมชนใช้เป็นศูนย์กลางรวบรวมข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ของชุมชน เพื่อสร้างโอกาสและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้สำหรับประชาชนในชุมชน การถ่ายทอดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสืบทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม ค่านิยมและเอกลักษณ์ของชุมชน

อีกทั้งเป็นแหล่งบริการชุมชนด้านต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการเรียนรู้ของชุมชน โดยเน้นการสร้างนิสัยการเรียนรู้เพื่อวิถีชีวิต ดำเนินการโดยประชาชนเพื่อประชาชนหวังผลการพัฒนาแบบพึ่งตนเอง ก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน

ตัวชี้วัดที่ 17 หมู่บ้านหรือชุมชนมีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับศักยภาพของหมู่บ้านหรือชุมชน เทคโนโลยี หมายถึง การประยุกต์เอาความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติ อาจเป็นสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ ที่เกี่ยวข้องกับจักรกล อุตสาหกรรม การเกษตร เครื่องใช้สำหรับการทำให้การประกอบอาชีพง่ายขึ้น

การเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีและวิทยาการใหม่ๆ โดยประชาชนในชุมชนหรือนอกชุมชน คือการจัดกิจกรรมเพื่อการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้ในการปรับประยุกต์ ใช้งานหรือสร้างสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ หรือเรียนรู้ร่วมกันในการทดลองใช้ความรู้ใหม่หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ดัดแปลงเพื่อใช้ให้เหมาะกับงานประจำ ซึ่งอาจเป็นการฝึกอบรม การจัดการประชุมเฉพาะด้าน การถ่ายทอดความรู้ผ่านช่องทางต่างๆ ในชุมชน กิจกรรมการสาธิต การเรียนรู้จากเครือข่ายทั้งในและนอกชุมชน เป็นต้น

เทคโนโลยีที่เหมาะสม จะต้องไม่เป็นต้นทุนที่สูงเกินความสามารถของครัวเรือนจะมีไว้ใช้ได้และส่งผลให้เดือดร้อนต่อฐานะทางเศรษฐกิจ พร้อมทั้งนำไปใช้งานอย่างเหมาะสม คือเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับการประกอบกิจการประจำของครัวเรือนอย่างคุ้มค่า

ตัวชี้วัดที่ 18 หมู่บ้านหรือชุมชนมีการสร้างเครือข่ายภาคีการพัฒนา เครือข่าย หมายถึง การประสานงานรูปแบบหนึ่งที่โยงใยการทำงานของกลุ่มบุคคลหรือ กลุ่ม องค์กรหลายองค์กร ซึ่งมีทรัพยากร มีเป้าหมาย มีกลุ่มสมาชิกของตนเอง ที่มีความคิด มีปัญหา มีความต้องการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเหมือนกันหรือคล้ายกัน มาติดต่อประสานงานแลกเปลี่ยนข่าวสารหรือร่วมกันทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง มีการจัดระเบียบโครงสร้างของประชาชนในเครือข่ายด้วยความเป็นอิสระ ความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่ายต้องเป็นไปโดยสมัครใจ เท่าเทียมกันภายใต้พื้นฐานของความเคารพสิทธิ เชื่อถือ เอื้ออาทร ซึ่งกันและกัน เพื่อแก้ไขปัญหาหรือสนองความต้องการในเรื่องนั้นๆ โดยยึดหลักการทำงานร่วมกันบนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน เคารพซึ่งกันและกัน มากกว่าการเชื่อฟังและปฏิบัติตามผู้มีอำนาจสั่งการ การติดต่ออาจทำได้ทั้งที่ผ่านศูนย์กลางแม่ข่ายหรือแกนนำ หรืออาจจะไม่มีแม่ข่ายหรือแกนนำแต่จะทำการติดต่อโดยตรงระหว่างกลุ่ม ซึ่งจะมีเป็นการจัดโครงสร้างมีรูปแบบที่คนหรือองค์กรสมาชิกยังคงมีความเป็นอิสระ โดยที่อาจมีรูปแบบการรวมตัวแบบหลวมๆ เฉพาะกิจ ตามความจำเป็นหรือเป็นโครงสร้างที่มีความสัมพันธ์ชัดเจนก็ได้

การรวมตัวกันของกลุ่มองค์กร ต่าง ๆ ทั้งที่อยู่ในชุมชนและจากภายนอกชุมชน เพื่อประสานงานและกระตุ้น ให้เกิดการพัฒนางาน อาจโดยวิธีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การทำ

กิจกรรมร่วมกัน การขยายกิจกรรม การให้การสนับสนุนด้านวิชาการ เงินลงทุน หรืออื่น ๆ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนา กลุ่ม องค์กรในเครือข่าย ให้มีความเข้มแข็ง ทั้งนี้ต้องมีผู้ประสานงาน รับผิดชอบ ร่วมกันของสมาชิกกลุ่ม องค์กรเครือข่าย และมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม เช่น เครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เครือข่ายหมู่บ้าน โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน เครือข่ายพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตัวชี้วัดที่ 19 หมู่บ้านหรือชุมชนมีการปฏิบัติตามหลักการของการพึ่งตนเอง

การพึ่งตนเอง หมายถึง พฤติกรรมของคนในหมู่บ้านหรือชุมชน มีความรู้ ที่จะคิดเป็น มีความสามารถที่ดำเนินชีวิตด้วยกิจกรรมที่ครัวเรือนกระทำได้ด้วยตัวเองอย่างสมดุล พอประมาณ พอดีในชีวิต คือจัดชีวิตให้สอดคล้องกับสิ่งต่างๆ อย่างเหมาะสมทั้งกับคน สังคม สิ่งแวดล้อม ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เพื่อสร้างกิจกรรมสำหรับความมั่นคงในชีวิตในปัจจุบันและอนาคต ไม่จำเป็นต้องอาศัยคนอื่นมากเกินไป สามารถที่จะคิด ตัดสินใจที่จะกระทำการใดใดเพื่อความสุขของตนเอง ครอบครัว และสังคม อย่างอิสระ หมู่บ้านหรือชุมชนจะส่งเสริมการคิด ได้ ทำเป็น แก้ปัญหา ร่วมกันของคนในชุมชน ด้วยการจัดกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ตนเอง รู้สภาพของชุมชนจากข้อมูลของชุมชนที่คนในชุมชนช่วยกันค้นหา วิเคราะห์ สังเคราะห์ กำหนดเป้าหมาย เลือกกิจกรรมเพื่อการพัฒนา ป้องกันและแก้ปัญหา ร่วมกันของประชาชนทั้งชุมชน ที่ชุมชนคิดและดำเนินการด้วยตนเอง ซึ่งอาจขอรับความรู้ วิธีการจากภายนอกได้ เช่น กระบวนการแผนชุมชน หรือกิจกรรมอื่นที่จะทำให้รู้คิด เกิดการทำงานและแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเอง

ด้านที่ 4 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด ได้แก่

ตัวชี้วัดที่ 20 หมู่บ้านหรือชุมชนมีจิตสำนึกของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายความว่ารวมทั้งสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตเกิดจากการกระทำของมนุษย์หรือมีอยู่ตามธรรมชาติ เป็นสิ่งที่ใช้แล้วหมดไปหรือใช้แล้วไม่หมดไปก็ตาม เช่น อากาศ ดิน หิน แร่ธาตุ น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง ทะเลสาบ ทะเล มหาสมุทร พืชพันธุ์สัตว์ต่าง ๆ ภาชนะเครื่องใช้ต่าง ๆ และอื่นๆ สิ่งแวดล้อมดังกล่าวจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ โดยเฉพาะมนุษย์เป็นตัวละครสำคัญยิ่งที่ทำให้สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงทั้งในทางเสริมสร้างและทำลาย ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

หมู่บ้านหรือชุมชนจะต้องชักชวนสร้างความรู้ สร้างจิตสำนึกรัก เพื่อรักษา และความตระหนักในการมีอยู่และนำมาใช้งานอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน ด้วยการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ให้กับประชาชนในชุมชน ผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น การอบรม การศึกษาดูงาน การนำผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มาให้ความรู้ กิจกรรมเชิงปฏิบัติการเพื่อการอนุรักษ์ ฟื้นฟูต่างๆ เช่น การสำรวจพันธุ์ไม้ สมุนไพร ตรวจสอบสภาพพื้นที่ ตรวจสอบ

คุณภาพแหล่งน้ำ หรือการให้ความรู้ผ่านช่องทางต่างๆ ที่ชุมชนมีและใช้ เช่น หอกระจายข่าว เสียงตามสาย การประชุมประจำเดือน ฯลฯ

ตัวชี้วัดที่ 21 หมู่บ้านหรือชุมชนมีกลุ่ม/องค์กรด้านสิ่งแวดล้อม หมู่บ้านหรือชุมชน มีกลุ่มหรือองค์กรที่ประชาชนในหมู่บ้านร่วมกันทำกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเชื่อมโยง เป็นเครือข่าย กับกลุ่ม/องค์กรด้านสิ่งแวดล้อมอื่นๆ เพื่อการบริหารจัดการยึดหลักการมีส่วนร่วม เช่น กลุ่มผู้ใช้น้ำ รักษาน้ำ ป่าชุมชนต้นน้ำ กลุ่มจัดการขยะ กลุ่มอนุรักษ์ดิน เป็นต้น

ตัวชี้วัดที่ 22 หมู่บ้านหรือชุมชนมีการใช้พลังงานทดแทนที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของชุมชน พลังงานทดแทนโดยทั่วไป หมายถึง พลังงานที่มีอยู่ทั่วไปตามธรรมชาติและสามารถมีทดแทนพลังงานที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน อย่างเช่น ปิโตรเลียม หรือถ่านหิน ได้อย่างไม่จำกัด หรืออาจเป็นแหล่งพลังงานที่ใช้แล้วสามารถหมุนเวียนมาใช้ได้อีก เรียกว่า พลังงานหมุนเวียน ตัวอย่าง พลังงานทดแทนที่สำคัญ เช่น แสงอาทิตย์ ลม คลื่นทะเล กระแสน้ำ ความร้อนจากใต้ผิวโลก พลังงานจากกระบวนการชีวภาพ เช่น บ่อก๊าซชีวภาพ เชื้อเพลิงจากพืช หรือไบโอดีเซลจากน้ำมันพืชใช้แล้ว

หมู่บ้านหรือชุมชนมีการส่งเสริมการใช้ประโยชน์ของพลังงานทดแทน การศึกษา ค้นคว้า ทดลอง ทดสอบ พัฒนา และสาธิต ให้ประชาชนเลือกใช้ตลอดจนส่งเสริมและเผยแพร่พลังงานทดแทน ซึ่งเป็นพลังงานที่สะอาด ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และเป็นแหล่งพลังงานที่มีอยู่ในท้องถิ่น เพื่อให้มีการผลิต และการใช้ประโยชน์อย่างแพร่หลาย มีความเหมาะสมทั้งทางด้านเทคนิค เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมและสังคม ยังรวมถึงการพัฒนาเครื่องมือ เครื่องใช้ และอุปกรณ์เพื่อการใช้งานมีประสิทธิภาพสูงสุดด้วย

ตัวชี้วัดที่ 23 หมู่บ้านหรือชุมชนมีการสร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมู่บ้านมีกระบวนการเรียนรู้ มีการพัฒนาและบริหารจัดการเพื่อการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดรายได้ได้อย่างยั่งยืน มีกิจกรรมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดรายได้ได้อย่างยั่งยืน เช่น หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงหัตถกรรม เชิงเกษตร อนุรักษ์ ด้วยการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาที่เป็นของชุมชน ตัวอย่างเช่น ชุมชนมีป่าของชุมชน และประชาชนในชุมชนอาศัยผลิตภัณฑ์จากป่ามาใช้อุปโภค บริโภค หมู่บ้านหรือชุมชน จึงจัดการออกกฎ ระเบียบการใช้ประโยชน์จากป่า มีการบำรุงรักษา เว้นช่วงการเข้าไปทำประโยชน์ นำผลิตผลจากป่ามาเปลี่ยนสภาพเป็นผลิตภัณฑ์ ที่มีราคามีมูลค่าเพิ่มรายได้ เป็นต้น หรือชุมชนที่มีสถานที่ ทักษะนิยาสวยงามเหมาะแก่การหย่อนใจ หรือเหมาะแก่การฟื้นฟูสุขภาพร่างกาย ชุมชนก็บริหารจัดการให้เป็นชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพหรือชุมชนเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจอื่นๆ ตามพื้นฐานภูมิสังคมในแต่

ละชุมชน หรือการนำวัตถุดิบในธรรมชาติของชุมชนมาเพื่อการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ การทำปุ๋ยหมัก การทำน้ำส้มควันไม้เพื่อใช้เป็นสารสารพัดประโยชน์ ฯลฯ

จากแนวคิดผู้นำชุมชนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและแนวคิดการบริหารจัดการเศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าวมีความสอดคล้องและสัมพันธ์กันเนื่องจากผู้วิจัยต้องการศึกษาถึงบทบาทของผู้นำชุมชนต่อโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ดังนั้นการศึกษาในประเด็นดังกล่าวผู้วิจัยต้องศึกษาแนวคิดผู้นำชุมชนมาใช้ในการอภิปรายเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านลำแดง ตำบลหันตะเภา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยแนวคิดผู้นำชุมชนจะทำให้ผู้วิจัยทราบถึงลักษณะคุณสมบัติและการกำหนดบทบาทของผู้นำชุมชนได้อย่างเหมาะสมเป็นอย่างไร ผู้นำชุมชนจึงจะสามารถนำพาชุมชนให้ประสบผลสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยเกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนด้วยซึ่งมีผู้นำเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของกิจกรรมและการเกิดผลประโยชน์ต่อชุมชนบทบาทของผู้นำชุมชนดังกล่าวเกี่ยวกับกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงผู้วิจัยจึงต้องศึกษาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจความหมายและการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงและทราบความสามารถของผู้นำชุมชนต่อโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านลำแดง ผู้วิจัยจึงต้องศึกษาแนวคิดการบริหารจัดการเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนเพราะเป็นแนวคิดที่เชื่อมโยงแนวคิดผู้นำชุมชนและแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งจะทำให้ผู้วิจัยทราบถึงบทบาทของผู้นำหรือความสามารถของผู้นำชุมชน บ้านลำแดงในการบริหารจัดการเศรษฐกิจพอเพียงตามหลักของความพอเพียง โดยศึกษาว่าผู้นำมีหน้าที่และดำเนินการอย่างไรในการส่งเสริมหรือกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมอะไรบ้างตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งจะทำให้ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์และอภิปรายผลการวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับเรื่องบทบาทของผู้นำชุมชนต่อโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ บ้านลำแดง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทบาทของผู้นำชุมชนต่อแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปัญหาที่สำคัญมากในปัจจุบัน เนื่องจากภาวะปัจจุบันเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจขึ้นทั้งในประเทศและทั่วโลกการแก้ไขวิกฤตต่างๆ ของประเทศนั้นต้องเริ่มแก้จากชุมชนก่อนผู้นำชุมชนจึงมีบทบาทที่สำคัญเพราะเป็นผู้ที่มีความรู้มีความสามารถและที่สำคัญประชาชนในชุมชนให้การยอมรับส่งผลให้สามารถชักจูงคนในชุมชนทำตามทีผู้นำชี้แนะและนำไปสู่การแก้ไขปัญหาต่างๆ ของชุมชนได้สำเร็จแต่เนื่องจากมีผู้ที่ได้ทำการศึกษาในเรื่องนี้ไม่มากนักแต่ก็มีผู้ที่ได้ทำการศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวข้องไว้

คณะกรรมการสาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ (2514, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องผู้นำในชนบทของประเทศไทย พบว่า ชาวบ้านหรือผู้นำท้องถิ่นมักจะมีลักษณะที่สำคัญๆ เช่น เป็นบุคคลที่มีอาวุโสเป็นบุคคลที่มีการศึกษามากกว่าชาวบ้านทั่วไปเป็นผู้มีฐานะมั่นคงกล้าหาญเสียสละทำตนให้เป็นประโยชน์แก่ชุมชน ผู้นำท้องถิ่นมักจะเป็นผู้นำที่มีประสบการณ์นอกหมู่บ้านอย่างกว้างขวางเคยไปในเมืองที่เจริญสนใจติดตามข่าวสารเช่นฟังวิทยุ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น การที่มีความรู้มากเห็นมากทำให้ชาวบ้านยอมรับนับถือนอกจากนี้ถ้ามีความชำนาญพิเศษก็อาจได้รับความนับถือมากเช่นกัน เช่น เคยเป็นข้าราชการมาก่อน เป็นหมอแผนโบราณ เป็นต้น ส่วนกรณีของบทบาทผู้นำพบว่าผู้นำส่วนใหญ่จะมีบทบาทเกี่ยวกับการให้บริการแก่ชาวบ้านด้วยความเสียสละเพื่อท้องถิ่นอยากเห็นความเจริญ มุ่งมั่นที่จะทำความดีทุกวิถีทาง เพื่อก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต้องการที่จะกระทำตนเป็นตัวอย่าง ลักษณะค่านิยมของชาวชนบทที่มีต่อผู้นำท้องถิ่นที่เป็นที่นับถือของชาวบ้านที่สำคัญคือให้ความช่วยเหลือแก่คนทั่วไปด้วย เมตตาจิต ซื่อสัตย์ พุคจริงทำจริง ขยันทำงานอย่างสุจริต เป็นกันเองเป็นที่พึ่งได้มีตำแหน่งหน้าที่เครื่องศาสนาโอบอ้อมอารี เป็นต้น ผลการศึกษาดังกล่าวสัมพันธ์กับการศึกษาวิจัยบทบาทของผู้นำชุมชนบ้านลำแดง เนื่องจากต้องการศึกษาถึงบทบาทของผู้นำชุมชนและลักษณะของผู้นำที่มีบทบาทในชุมชน โดยกลุ่มผู้นำชุมชนเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งผู้นำชุมชนจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติและลักษณะของผู้นำโดยเป็นบุคคลที่ได้รับความเชื่อมั่นและไว้วางใจจากชาวบ้าน เนื่องจากมีความรู้ ความสามารถมีประสบการณ์และประสบผลสำเร็จในชีวิต เป็นที่พึ่งพิง และให้ความช่วยเหลือแก้ไขปัญหาให้กับชาวบ้านได้รวมทั้งมีความเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

กำธร ธิชลาด (2535, บทคัดย่อ, อ้างถึงใน ธัญญรัตน์ นันตिका, 2551, หน้า 31 - 32) ได้ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการจัดเกล้าทางสังคมที่มีผลต่อคุณสมบัติผู้นำในชนบท พบว่า สิ่งแวดล้อมทางสังคมเป็นปัจจัยเงื่อนไขที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนในชุมชน เกิดเป็นลักษณะผู้นำขึ้นในตัวบุคคล เช่น เกิดความรู้ประสบการณ์คุณวุฒิอย่างกว้างขวาง ทำให้คนในชุมชนยอมรับให้เป็นผู้นำอย่างไรก็ตามการที่ชุมชนจะยอมรับหรือยกย่องใครให้เป็นผู้นำนั้น ย่อมมีขั้นตอนมีเงื่อนไขปัจจัยต่างๆ ให้เป็นเครื่องตัดสินใจ เช่น การเป็นคนมีความคิดริเริ่มเป็นคนเสียสละเพื่อส่วนรวม เป็นต้น ผลการศึกษาดังกล่าว สัมพันธ์กับการศึกษาวิจัยบทบาทของผู้นำชุมชนบ้านลำแดง เนื่องจากต้องการศึกษาถึงบทบาทของผู้นำชุมชนและลักษณะของผู้นำที่มีบทบาทในชุมชน ซึ่งทำให้ทราบว่า ผู้นำที่ประสบความสำเร็จจากการปฏิบัติตนและดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจนได้รับการยอมรับจากชาวบ้านในชุมชน และชุมชนอื่นนั้น จะมีลักษณะที่สิ่งแวดล้อมทางสังคมเป็นปัจจัยเงื่อนไขที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของประชาชนในชุมชนเกิดเป็นลักษณะผู้นำขึ้นในตัวบุคคลเพราะ

ผู้นำได้ยึดหลักความพอเพียงในการดำเนินชีวิต ทำให้สามารถพึ่งตนเองและครอบครัวได้แล้วเอื้อเพื่อให้ชุมชนโดยการถ่ายทอดความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ให้คนในชุมชน

สุเทพ สุนทรเกสัช (2510, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะผู้นำท้องถิ่นอำเภออำนาจเจริญ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ลักษณะผู้นำยังมีลักษณะดั้งเดิมผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการต่างเป็นผลผลิตของสังคม เช่น ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าอาวาส ครูโรงเรียน และชาวบ้านที่อาวุโส ประพฤติดีก็ได้รับความนิยมนอกจากชาวบ้านได้รับเลือกให้เป็นผู้นำท้องถิ่นและผู้นำเหล่านี้ก็มีอิทธิพลและความสามารถในการขอความร่วมมือจากชาวบ้านอยู่ในขอบเขตจำกัด คือ เฉพาะโครงการที่ตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่นที่เห็นผลทันตาเท่านั้น ผลการศึกษาดังกล่าวสัมพันธ์กับการศึกษาวิจัยบทบาทของผู้นำชุมชนบ้านลำแดง เนื่องจากต้องการศึกษาถึงบทบาทของผู้นำชุมชนและลักษณะของผู้นำที่มีบทบาทในชุมชน ผู้วิจัยเห็นว่าผู้นำท้องถิ่น โดยเฉพาะในสังคมชนบทผู้นำชุมชนยังมีลักษณะดั้งเดิมคือ ผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการมีบทบาทในชุมชนและเป็นคนในชุมชน โดยผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่มีความสามารถทำให้ชาวบ้านให้ความนิยมนและยอมรับชาวบ้านจึงให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี แต่ขอแย้งในส่วนของความร่วมมือจากชาวบ้านที่ให้ความร่วมมือ เฉพาะโครงการที่ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นและให้ผลทันตา เนื่องจากโครงการเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงเป็นโครงการที่ต้องอาศัยการดำเนินการร่วมกันของชุมชนทั้งระดับครอบครัวและชุมชน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนแต่ชุมชนต้องอาศัยเวลาโดยทุกกิจกรรมเป็นแบบค่อยเป็นค่อยไปไม่เห็นผลทันตา เพราะกิจกรรมต่างๆ เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน แต่มีผู้นำเป็นผู้สร้างจิตสำนึกและกระตุ้นชาวบ้านในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตของตนเองและชุมชน

สมชัย รักจิตร (2514, บทคัดย่อ) มุ่งศึกษาว่าใครเป็นผู้นำที่แท้จริงในระดับหมู่บ้านและบทบาทที่ผู้นำในหมู่บ้านนี้ควรมีในการพัฒนาและรักษาความมั่นคงปลอดภัยของหมู่บ้านอย่างไร โดยใช้วิธีการแบบสังคมมิติและพบว่าบุคคลที่ชาวบ้านยึดถือเป็นผู้นำของเขาได้จะต้องเป็นผู้พิสูจน์ตัวเองว่าเป็นผู้ที่ชาวบ้านสมควรจะให้ความไว้วางใจเป็นผู้ที่มีความสนใจในกิจกรรมต่างๆ ของหมู่บ้านเป็นผู้ที่เต็มใจและมีขีดความสามารถที่จะอุทิศประโยชน์ได้มากเพื่อให้เกิดผลดีกับส่วนรวมและยังพบว่าเพศชายได้รับเลือกเป็นผู้นำในหมู่บ้านมากกว่าเพศหญิงและผู้นำมักจะช่วงอายุระหว่าง 33 - 47 ปี มีฐานะทางเศรษฐกิจดีมีตำแหน่งหน้าที่ในหมู่บ้านมีการศึกษามีความรู้ความชำนาญในเทคนิคบางอย่างตลอดจนมีความกระตือรือร้น มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงรวมทั้งมีความคิดริเริ่มในอะไรใหม่ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการพัฒนาและปรับปรุงหมู่บ้าน ผลการศึกษาดังกล่าวสัมพันธ์กับ การศึกษาวิจัยบทบาทของผู้นำชุมชนบ้านลำแดง เนื่องจากต้องการศึกษาถึงบทบาทของผู้นำชุมชนและลักษณะของผู้นำที่มีบทบาทในชุมชน ผู้วิจัยเห็นด้วยว่าผู้นำชุมชนต้อง

เป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องและยอมรับนับถือจากชาวบ้าน เพราะเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถมีพร้อมทั้งกายและใจที่จะทุ่มเททั้งแรงกายและแรงใจเพื่อทำคุณประโยชน์ให้กับชุมชน ถึงแม้ผู้นำส่วนใหญ่จะเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิงแต่ผู้วิจัยเห็นว่าผู้นำชุมชนเพศหญิงมีความโดดเด่นในการทำงานมากกว่าเพราะเพศหญิงจะมีความอ่อนโยน อ่อนน้อม โอบอ้อมอารี มีความจริงใจและที่สำคัญสามารถเข้าถึงชาวบ้านได้ง่ายทุกเพศทุกวัย

จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา และกอบศักดิ์ ภูตระกูล (อ้างถึงใน ธัญญรัตน์ นันตिका, 2551, หน้า 32-33) ได้ศึกษาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแล้วพบว่าสามารถประยุกต์ใช้ใน 3 ระดับได้แก่

1. ระดับของความอยู่รอดและ/หรือความเจริญอย่างยั่งยืนภายใต้อิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์
2. ระดับของกลยุทธ์ในการพัฒนาประเทศไทยอย่างยั่งยืนและ
3. ระดับสังเคราะห์แผนปฏิบัติการในการพัฒนาระดับท้องถิ่นตามความเหมาะสมของทรัพยากร

ผลการศึกษาดังกล่าวสัมพันธ์กับการศึกษาวิจัยบทบาทของผู้นำชุมชนบ้านลำแดง เนื่องจากต้องการศึกษาถึงบทบาทของผู้นำชุมชนและลักษณะของผู้นำที่มีบทบาทในชุมชนหมู่บ้านที่ดำเนินตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่มีหน้าที่ส่งเสริมให้ชาวบ้านมีความพอเพียงโดยยึดหลักพออยู่พอกินพอใช้ซึ่งจะทำให้ชาวบ้านและครอบครัวพึ่งตนเองได้ผู้วิจัยเห็นว่าถ้าทุกหมู่บ้านชุมชนและประเทศพึ่งตนเองได้ ก็จะทำให้ไม่ได้รับผลกระทบเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกประเทศโดยเฉพาะกระแสโลกาภิวัตน์ คณะทำงานโครงการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการศึกษาปัจจัยการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงและผลจากการระดมความเห็น และผลจากการลงคะแนนตามลำดับความสำคัญของผู้นำชุมชนสามารถแบ่งปัจจัยขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง โดยเรียงลำดับความสำคัญได้ดังนี้

1. กลุ่มทุนทางสังคมประกอบไปด้วยภูมิปัญญา วัฒนธรรมท้องถิ่น ศาสนา และพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
2. การรวมกลุ่มเป็นชุมชนเข้มแข็ง ประกอบไปด้วย กลุ่มเครือข่ายชุมชนเข้มแข็ง กระบวนการจัดทำแผนชุมชนโดยอาศัยข้อมูลจากชุมชนเป็นพื้นฐาน และกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกภายในชุมชนที่เกิดจากการเรียนรู้ร่วมกันจากการปฏิบัติการ จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนการสร้างเครือข่ายผู้นำ ประชาชนและองค์กรชุมชนต่างๆ ตลอดจนการสร้างเครือข่ายเครือข่ายจิตอาสาในชุมชน
3. กลุ่มปัจจัยทรัพยากรธรรมชาติได้แก่ ความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติความหลากหลายของทรัพยากรตลอดจนถึงตั้งทางยุทธศาสตร์ของประเทศไทย ผลการศึกษาดังกล่าว

สัมพันธ์กับการศึกษาวิจัย บทบาทของผู้นำชุมชนบ้านลำแดง เนื่องจากต้องการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชนต่อโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ซึ่งปัจจัยขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าว มีผลโดยตรงต่อบทบาทของผู้นำชุมชนในการดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้าน เนื่องจากเป็นปัจจัยที่มีส่งเสริมและสนับสนุนบทบาทของผู้นำชุมชนให้สำเร็จ ถ้าขาดปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งก็จะส่งผลกระทบต่อบทบาทของผู้นำทันที เพราะถือเป็นศักยภาพของหมู่บ้านซึ่งเป็นฐานสำคัญ

ในการดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงให้ประสบผลสำเร็จคณะทำงานโครงการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ศึกษากิจกรรมของผู้นำชุมชนที่มีความสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแบ่งได้เป็น 3 ระดับ ได้แก่

1. ระดับจิตสำนึกเกิดจากการที่สมาชิกในชุมชน แต่ละคนตระหนักถึงความสุขและความพอใจในการใช้ชีวิตอย่างพอดีและรู้สึกถึงความพอเพียงคือ ดำเนินชีวิตอย่างสมถะประกอบสัมมาอาชีพเลี้ยงตนเองได้อย่างถูกต้องโดยยึดมั่นหลัก 3 ประการร่วมกัน ได้แก่ การใช้ชีวิตบนพื้นฐานของการรู้จักตนเอง การคิดพึ่งพาตนเอง และพึ่งพาซึ่งกันและกัน และการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง

2. ระดับปฏิบัติผู้นำชุมชนแต่ละพื้นที่ได้นำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในระดับปฏิบัติโดยสามารถแบ่งเป็น 4 ขั้น ได้แก่การพึ่งตนเองได้ การอยู่อย่างพอเพียง การอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร และการอยู่ดียั่งยืนด้วยการเรียนรู้

3. ระดับปฏิเวธ (ผลที่เกิดจากการปฏิบัติ) คือการวัดผลจากการปฏิบัติตามหลักการข้างต้นกล่าวคือ สมาชิกในแต่ละชุมชนได้พัฒนาชีวิตของตนเองให้ดีขึ้น โดยเริ่มจากการพัฒนาจิตใจให้เกิดความพอเพียงในทุกระดับของการดำเนินชีวิตทั้งในระดับครอบครัวชุมชนและสังคม

ผลการศึกษาดังกล่าวสัมพันธ์กับการศึกษาวิจัยบทบาทของผู้นำชุมชนบ้านลำแดง เนื่องจากต้องการศึกษาถึงบทบาทของผู้นำชุมชนต่อโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ โดยการดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำชุมชนเริ่มจาก การน้อมนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในตนเองและครอบครัวแล้วส่งเสริมให้ชาวบ้านในชุมชนปฏิบัติตามเพื่อให้เกิดความพอเพียงในตนเองและครอบครัวจะส่งผลให้ชุมชนมีความพอเพียงแล้วชุมชนก็จะพึ่งพาอาศัยกันให้ช่วยเหลือและเอื้ออาทรต่อกัน

อรศุดา เจริญรัต (2546, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเงื่อนไขของการดำรงอยู่และการปรับตัวของเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้การเปลี่ยนแปลงบริบทจากสังคมประเพณีมาสู่สังคมทันสมัยก็คือ เมื่อหมู่บ้านต้องประสบกับการเปลี่ยนแปลงจากความทันสมัยต่างๆ รวมทั้งระบบทุนนิยมการค้าทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมหลายด้าน และอำนาจในการจัดการทรัพยากรของชุมชน ต้อง

ถูกกระทบกระเทือนมีการสร้างบรรทัดฐานแบบพึ่งพาอาศัยกัน และการสร้างเครือข่ายที่ทำให้บุคคลมาสัมพันธ์กันในเรื่องเกี่ยวกับชุมชนภายใต้ระบบการจัดการรูปแบบใหม่ที่เกิดจากความร่วมมือ เพื่อสร้างศักยภาพในการปรับตัวโดยระดมความหลากหลายของทรัพยากรนำมาสร้างกระบวนการเรียนรู้ใหม่ร่วมกันของชุมชนที่มีได้ตัดตอนจากภูมิปัญญาเดิมแต่กลับนำความรู้สมัยใหม่มาบูรณาการกันได้เหมาะสม

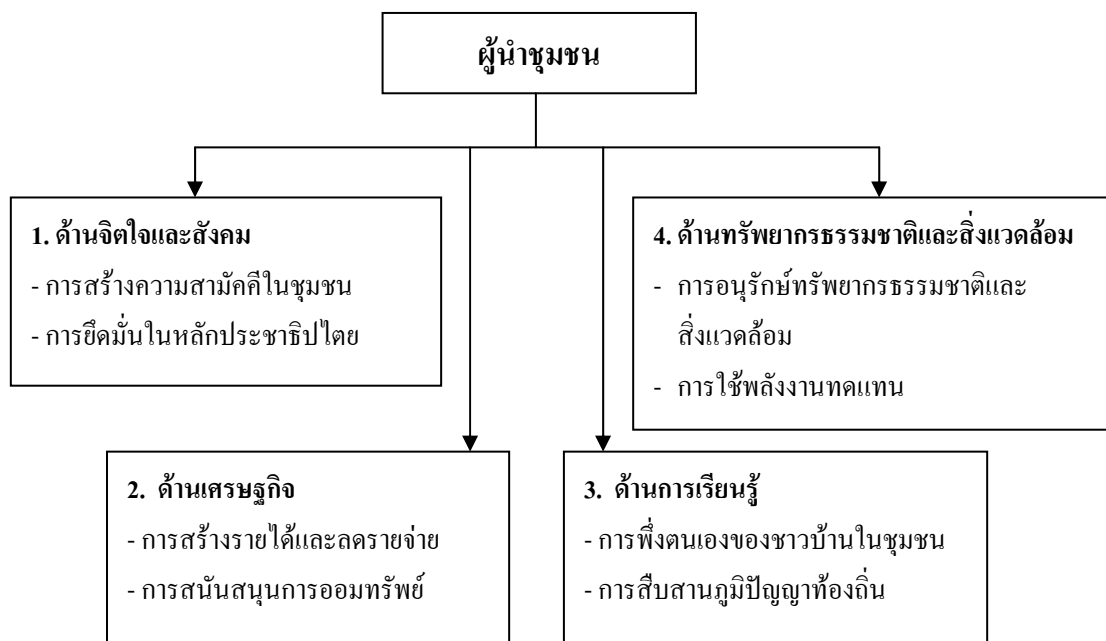
ผลการศึกษาดังกล่าวสัมพันธ์กับการศึกษาวิจัยบทบาทของผู้นำชุมชนบ้านลำแดง เนื่องจากต้องการศึกษาถึงบทบาทของผู้นำชุมชนต่อ โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ผู้วิจัยเห็นด้วยว่าในปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นมากมายตามกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้การดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในอดีตที่ทำเคยทำมาปัจจุบันมีการปรับตัวให้ทันสมัย โดยผู้นำชุมชนมีการนำเอาความรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ได้จากการศึกษาหาความรู้การอบรมสัมมนาการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากภายนอกชุมชน หรือจากส่วนราชการต่าง ๆ นำมาใช้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรท้องถิ่น โดยยึดหลักการทำให้ระดับครอบครัวและชุมชนพึ่งตนเอง ได้เกิดผลประโยชน์เพื่อชุมชนโดยรวมและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม จากงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นผู้นำแบบทางการและผู้นำที่ไม่เป็นทางการเป็นผู้ที่มีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนและจากการที่ผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับนับถือจากชาวบ้านในชุมชน ทำให้การดำเนินกิจกรรมในชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในชุมชนเกิดความสามัคคีกลมเกลียวในชุมชน และส่งผลให้กิจกรรมต่างๆ ประสบผลสำเร็จรวมทั้งบทบาทของผู้นำชุมชนในกิจกรรมที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่เริ่มจากการดำเนินชีวิตของตัวผู้นำชุมชนแล้วส่งผลต่อชุมชนในที่สุด นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่ากลุ่มทุนทางสังคมการรวมกลุ่มเป็นชุมชนเข้มแข็งและกลุ่มปัจจัยทรัพยากรธรรมชาติ เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน

สนิท ผัดเวียง (2546, บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเอง ขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ได้กล่าวถึงประเด็นของเศรษฐกิจพอเพียงกับเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมประชาชนในพื้นที่ โดยได้ใช้แนวทางของเศรษฐกิจชุมชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล รวมไปถึงสิ่งที่เป็นความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภา อบต. ปลัด อบต. และตัวแทนภาคประชาชน

ผลจากการศึกษา พบว่า สิ่งที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมให้ประชาชนซึ่งใช้แนวทางเศรษฐกิจชุมชนพึ่งพาตนเองในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล คือ ผู้นำชุมชนนั้น ได้มีความรู้ความเข้าใจถึงประเด็นเศรษฐกิจชุมชนพึ่งพาตนเองอยู่ที่ระดับปานกลาง กล่าวคือ จะเป็น

อุปสรรคสำคัญในการพัฒนาได้ที่จะต้องถ่ายทอดแนวคิดนี้ลงสู่ชาวบ้านและประกอบกับทางองค์การบริหารส่วนตำบลนั้นมีแผนงานที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองน้อยมาก และขาดการสนับสนุนทางด้านงบประมาณที่ดีและบุคลากรยังขาดแคลน และระบบราชการก็ไม่ได้เอื้ออำนวยต่อการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เกิดผลตามแนวคิดการเกิดเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองในทางปฏิบัติและมีข้อเสนอแนะในงานวิจัยว่า ผู้นำชุมชนควรที่จะแสดงศักยภาพทักษะความสามารถออกมาให้เต็มที่ เต็มประสิทธิภาพซึ่งจะอาจจะส่งผลที่ดีต่อชุมชนในระดับองค์การบริหารส่วนตำบลอย่างจริงจังจึงเพื่อให้การทำงานนั้นเกิดความคล่องตัวมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม

6. ประเด็นแนวคิดการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบที่ใช้ในการวิจัย

ภาพประกอบ 2 ประเด็นแนวคิดการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบที่ใช้ในการวิจัย